

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

DEMOKRATİK VE OTORİTER TUTUMA
SAHİP OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN
SINIFLARINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI

Gonca AKSOY ERDOĞAN

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2024

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DEMOKRATİK VE OTORİTER TUTUMA SAHİP OKUL ÖNCESİ
ÖĞRETMENLERİN SINIFLARINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gonca AKSOY ERDOĞAN

Danışman: Doç. Dr. Hale Koçer

Antalya, 2024

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

05.07.2024

Gonca AKSOY ERDOĞAN

İMZA ONAY SAYFASI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Gonca AKSOY ERDOĞAN'ın bu çalışması **07.08.2024** tarihinde jürimiz tarafından **Temel Eğitim** Ana Bilim Dalı **Okul Öncesi Eğitimi** Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği/oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Prof. Dr. Aysel Köksal AKYOL
(Ankara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi/ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yakup YILDIRIM
(Akdeniz Üniversitesi/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı/ Okul Öncesi Eğitimi)

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Hale KOÇER
(Akdeniz Üniversitesi/Temel Eğitim Ana Bilim Dalı/ Okul Öncesi Eğitimi)

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:

Demokratik ve Otoriter Tutuma Sahip Okul Öncesi Öğretmenlerin Sınıflarında Bulunan Çocukların Psikolojik Sağlamlıklarının Karşılaştırılması

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05.07.2024

Gonca AKSOY ERDOĞAN

TEŞEKKÜR

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak akademik hayatıma başlamamı ve devam etmemi mümkün kılan, tez sürecimde rehberlik ve desteğini her zaman hissettirerek yol gösteren, akademik kimliğini kendime örnek edindiğim, kendisi ile çalıştığım için çok şanslı hissettiğim çok değerli hocam Doç. Dr. Hale KOÇER'e sonsuz saygı ile teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda jüri üyeleri olarak bulunan sayın Prof. Dr. Aysel Köksal AKYOL ve Dr. Öğr. Üyesi Yakup YILDIRIM hocalarıma değerli katkıları için saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Araştırmamın veri toplama aşamasında başta okul müdürüm Numan TUZİNOĞLU olmak üzere bana destek olan okul müdürlerine, öğretmenlere, velilere; tezimin istatistiksel kısmında bana destek olan Arş. Gör. Merve AYVALLI'ya, emeklerinden ötürü en içten teşekkürlerimi sunarım.

Liseden beri eğitim hayatımın her aşamasında bana güveni, saygı ve sevgisiyle destek olan, her konuda fazlasıyla fedakarlık yapan, sevgili eşim Onur Cem ERDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Lisansüstü öğrenimini birlikte kat ettiğimiz, akademik desteğin yanı sıra duygusal destekleri ile umutsuz hissettiğim anlarda yanımda olan arkadaşlarım Nazlı ALBAYRAK ve Feyza ŞİMŞEK'e çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatımda ve benim bugünlere gelmemde üzerimde büyük emekleri olan başta annem olmak üzere tüm aileme çok teşekkür ediyorum.

Gonca AKSOY ERDOĞAN

ÖZET

DEMOKRATİK VE OTORİTER TUTUMA SAHİP OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİN SINIFLARINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIKLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

AKSOY ERDOĞAN, Gonca

Yüksek Lisans, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hale KOÇER

Ağustos,2024, 74 sayfa

Bu araştırmada, demokratik ve otoriter tutuma sahip okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlık durumlarını karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemi modellerinden karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Sivas ili merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapan öğretmenlerine (118 öğretmen) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” (Bilgin,1996) uygulanan ölçeğin alt boyutlarına göre aldıkları puan sıralaması dikkate alınarak seçilen, demokratik ve otoriter boyutlarında en yüksek puana sahip olan otoriter tutuma sahip 5, demokratik tutuma sahip 6 öğretmen ve onların eğitim verdiği 167 çocuktan oluşturmaktadır. Araştırma grubunda bulunan çocukların tümü 5 yaşındadır. Araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin belirlenmesinde “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” (Bilgin,1996) kullanılmıştır. Araştırma verileri; araştırmacı tarafından hazırlanan “Çocuğa ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu”, ve Türkiye uyarlaması Özbey (2019) tarafından yapılan ve öğretmenler tarafından doldurulan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde tüm veriler karşılaştırma gruplarına göre normal dağılım gösterdiği için parametrik yöntemler kullanılmıştır. Gruplar arası farklılıklar bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nin İletişim Kurma/Sosyal Performans, Öz-Kontrol/ Düşüncelilik, Atılganlık ve Keşfetmekten Hoşlanma alt boyutlarında öğretmen tutumlarına göre demokratik öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. Ancak Duygusal istikrar/Stresle Başa çıkma ve Görev Yönelimi alt boyutunda öğretmen tutumuna göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Buna ek olarak hem demokratik tutuma sahip öğretmenlerin hem de otoriter tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan kız veya erkek çocuklarının psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Psikolojik Sağlamlık, Öğretmen Tutumları, sosyal-duygusal iyi oluş, erken çocukluk dönemi*

ABSTRACT

COMPARISON OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF CHILDREN IN THE CLASSROOMS OF PRESCHOOL TEACHERS WITH DEMOCRATIC AND AUTHORITARIAN ATTITUDE

AKSOY ERDOĞAN, Gonca

Master's Degree, Department of Primary Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hale KOÇER

August, 2024, 74 pages

This study aims to compare the psychological resilience of children in the classrooms of preschool teachers with democratic and authoritarian attitudes. For this purpose, a comparative relational survey model, one of the quantitative research methods, was used. The study group of this research consists of 5 teachers with authoritarian attitudes and 6 teachers with democratic attitudes, selected based on the scores they obtained on the sub-dimensions of the "Preschool Teachers' Teaching Attitudes Scale" (Bilgin, 1996), applied to all teachers (118 teachers) working in official preschool institutions affiliated with the Ministry of National Education in the center of Sivas province during the 2023-2024 academic year. Additionally, the study group includes the 167 children taught by these teachers. All the children in the study group are 5 years old. The "Preschool Teachers' Teaching Attitudes Scale" (Bilgin, 1996) was used to determine the teachers who would form the study group. Data related to children were obtained through the "Personal Information Form for Children and Families" and the "Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale for Preschool Children," adapted by Özbey (2019) and filled out by the teachers. Parametric methods were used in the analysis of the data, as all the data showed a normal distribution according to the comparison groups. Differences between groups were analyzed using the t-test for independent groups.

According to the results of the study, significant differences were found in favor of children in the classrooms of democratic teachers in the sub-dimensions of Communication/Social Performance, Self-Control/Thoughtfulness, Assertiveness, and Enjoyment of Exploration on the "Social Emotional Well-Being and Psychological Resilience Scale for Preschool Children" based on teacher attitudes. However, no significant differences

were observed in the sub-dimensions of Emotional Stability/Stress Management and Task Orientation based on teacher attitudes. Additionally, no significant differences were found between the psychological resilience of girls or boys in the classrooms of both democratic and authoritarian teachers.

Keywords: *Psychological Resilience, Teacher Attitudes, Social-Emotional Well-Being, Early Childhood Period*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6 Tanımlar.....	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Tutum.....	5
2.2 Öğretmen Tutumları	5
2.2.1. Demokratik Öğretmen Tutumu	7
2.2.2. Otoriter Öğretmen Tutumu	8
2.2.3. Boş vermiş Öğretmen Tutumu	9
2.3 John Dewey ve Demokrasi	10
2.4 Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık	11
2.5 Okul Öncesi Dönemde Psikolojik Sağlamlık	12
2.6 Psikolojik Sağlamlığa Sahip Çocukların Özellikleri	13

2.7 Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler.....	13
2.7.1. Risk Faktörleri.....	14
2.7.2. Koruyucu Faktörler	14
2.8 Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Sosyal Koşullar	15
2.9 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar	16
2.9.1 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	16
2.9.2 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	19
2.10Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar	20
2.10.1 Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	20
2.10.2 Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	24

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli.....	28
3.2 Evren ve Örneklem	28
3.3 Veri Toplama Araçları	30
3.3.1. Çocuğa ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu	30
3.3.2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği	31
3.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği.....	31
3.4. Verilerin Toplanması	33
3.5. Verilerin Analizi	33

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	36
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	37
4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	39

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç ve Tartışma	41
5.2 Öneriler	44
5.2.1 Araştırmacılar için öneriler	44
5.2.2. Eğitim politikalarına yönelik öneriler	44
KAYNAKÇA.....	45
EKLER	53
Ek-1 MEB Uygulama İzni	54
Ek-2 Etik Kurul Onayı	55
Ek-3 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği İzni	56
Ek-4 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği İzni	57
Ek-5 Çocuk ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59
İNTİHAL RAPORU	60

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3. 1. Çocuklara ait demografik özellikler	29
Tablo 3. 2. Otokratik ve demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların demografik özellikleri.....	30
Tablo 3. 3. Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayıları.....	32
Tablo 4. 1. Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarına ait betimsel sonuçlar	35
Tablo 4. 2. Öğretmen tutumlarna göre çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarına ilişkin t-testi sonuçları	36
Tablo 4. 3. Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları	38
Tablo 4. 4. Otokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları	39

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Psikolojik sağlamlık (resilience), bir çocuğun zorlayıcı yaşam koşullarına maruz kalmasına rağmen üstesinden gelip eski haline kolayca dönebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Erdem, 2017; Özbey, 2019). Rutter (2006) psikolojik sağlamlığı; ciddi risk deneyimlerinin gerçekleşmesi ve buna rağmen daha pozitif psikolojik sonucun birleşimiyle ilgilenen etkileşimli bir kavram olarak açıklamaktadır.

Psikolojik dayanıklılık başta zihinsel olmak üzere tüm gelişim alanları için önemli bir beceridir. Okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan bu beceri yetişkinlik yıllarında da önemlidir (Ogelman ve Önder, 2020). Okul öncesi dönem, çocukların yaşam boyu sürecek fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimin temellerinin atıldığı yıllar olması nedeniyle önem arz etmektedir (Aktan ve Önder, 2018). Kişiliğin oluşmaya başladığı bu dönemde çocuklar temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanmaktadır. Bu kritik dönemde çocuklara sağlanan kaliteli eğitim ve deneyimler, gelecekte başarılı ve sağlıklı birey olmalarını etkilemektedir (Karoğlu ve Ünüvar, 2017).

Öğretmenler bilgi ve becerileriyle eğitim sürecini yürütürken bir taraftan da inançları, kişisel özellikleri, tutumları ve davranışları ile çocukları etkilemektedir (Karahana, 2003; Küçükahmet, 1976). Bu sebeple, eğitimde bir öğretmenin mesleki donanımı kadar mesleki tutumları da önemli görülmektedir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü'nün 2017 yılında güncellediği öğretmenlik mesleği genel mesleki bilgi ve mesleki becerinin yanı sıra tutum ve değerler boyutunda öğretmenin öğrenciye yaklaşımı, öğrenci ile işbirliği ve iletişim becerilerine yer verilmiştir (MEB, 2017).

Çocukların ilk eğitim kurumuna başladığı okul öncesi dönemde de öğretmen tutumları çok önemli bir yere sahiptir (Hall, 2009; Koyuncu Şahin, 2005;). Yapılan araştırmalarda okul öncesi dönemde öğretmen tutumlarının çocukların öğrenme performansları, problem çözme becerileri ve sosyal gelişimleri üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir (Dinç, 2022; Schappe, 2005; Özyürek ve Begde, 2016). Bunlarla birlikte, Bilgin (1996) çocuklarla günün büyük bir

kısmında etkileşim halinde olan öğretmenlerin sahip oldukları tutumların, çocuklara doğrudan örnek teşkil ettiğini belirtmektedir. Bu sebeple okul öncesi öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları benimseyerek ve sergileyerek çocukların sağlıklı kişilik gelişimini desteklemelerinin gerekliliği vurgulanmaktadır (Sakin,2007).

Önemli bir görevi çocukların psikolojik sağlamlığını sağlamak olan okullarda öğretmenlerin çocuklara yaklaşımının ve eğitim ortamlarında yarattıkları iklimin bu görevi yerine getirmedeki rolünün ortaya konmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde Türkiye’de öğretmen tutumlarıyla ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmalar daha çok öğretmen tutumları ile kişisel ve mesleki faktörlere odaklanırken (Erbay ve Ömeroğlu 2012; Fatma Yaşar Ekici, 2014; Gürsoy, 2009; Şahin Sak, Sak ve Tuncer 2019), öğretmenlerin tutumlarının sınıflarındaki çocuklar bağlamında incelendiği çalışmalar sınırlıdır. Bu doğrultuda; farklı tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlamlıklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, demokratik ve otoriter tutuma sahip okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlamlık durumlarını karşılaştırmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Alt Problemler

1. Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocuklar ile otoriter tutuma sahip olan öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanları arasında fark var mıdır?
2. Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Otoriter tutuma sahip olan öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Psikolojik sağlamlık; yaşamda karşılaşılan olumsuz gelişimsel, ekonomik veya çevresel deneyimler karşısında güçlü kalabilme, zorlukların üstesinden gelebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Goldstein ve Brooks, 2005; Kararımak,2006). Birçok olumsuz deneyime rağmen bazı çocuklar güçlü kalmayı hatta yetişkinliğe kadar sosyal ve akademik açıdan yeterli olmayı başarmaktadır (Condly, 2006). Psikolojik sağlamlık insanlarda doğuştan var olan bir beceri değildir, sonradan geliştirilir (Cömert ve Özbey,2021; Kararımak,2006). Okul öncesi dönem; çocuğun bilişsel, dil, fiziksel ve sosyal ve duygusal gelişim alanlarının temellerin atıldığı kritik yıllardır (Aktan ve Önder,2018). Bireysel özellikler, aile, okul, öğretmen ve toplumdaki birçok insan çocuğun olumlu büyüme ve gelişmeyi teşvik eden veya engelleyen koşulları oluşturmaktadır (Condly,2006). Bu sebeple okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlığın desteklenerek geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede çocuklar karşılaştıkları zorluklar karşısında ilerleyen yıllarda da kolaylıkla mücadele edebileceklerdir (Barankin ve Khanlou, 2007; Gülay Ogelman ve Önder,2020)

Okul öncesi dönemde çocukların psikolojik sağlamlıkları ile ilgili unsurları ortaya koymak, onların gelişimlerine yönelik ön görülerde bulunma fırsatı vermesi ve gerektiği durumlarda yapılacak müdahale çalışmalarına yön vermesi bakımından önemli görülmektedir. Yapılan alan yazın incelemelerinde çocukların psikolojik sağlamlıklarını etkileyen faktörler arasında öğretmen tutumları da belirtilmiştir (Erata ve Özbey, 2020; Gülay Ogelman ve Önder, 2020; Rutter,1987). Ancak Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde koruyucu ve risk faktörleri ile ilişkileri üzerine araştırmalara ulaşılmış; bu faktörler içinde okul öncesi dönemdeki çocuklara yöneltilen öğretmen tutumlarının ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerin öğretmenlik tutumları ile demokratik ve otoriter öğretmen tutumuna sahip okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlamlıklarının karşılaştırıldığı ilk çalışma olması nedeniyle psikolojik sağlamlığın sağlanmasına yönelik çalışmalarda hissedilen gereksinimi karşılaması yönünden önemli görülmektedir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçlarının, öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitim programlarının hazırlanmasında gerek içerik oluşturulmasına gerekse öğrenme süreçlerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Öğretmenlerin sınıf uygulamalarının, tutum ölçekleri sonuçlarına göre belirlenen sınıflama özellikleri ile tutarlı olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmada kullanılacak veri toplama araçlarından “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”ni öğretmenlerin objektif bir şekilde doldurduğu varsayılmaktadır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Sivas ili merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan okul öncesi öğretmenleri ve bu öğretmenlerin sınıflarında eğitim alan 5 yaş çocuklar ile sınırlıdır.
- Araştırmada ele alınan öğretmen tutumları “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği”nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Araştırmada çocukların psikolojik sağlamlıklarına ilişkin veriler “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Öğretmen Tutumu: Öğretmenlerin, öğrenciye ve okul çalışmalarına karşı belirli bir tarzda tepki göstermeye hazır olmalarıdır (Karahan,2003; Küçükahmet,1976).

Psikolojik Sağlamlık: Uyum ve gelişmeye yönelik ciddi tehditlere rağmen iyi sonuçlarla tanımlanan bir olgu sınıfıdır (Masten, 2001).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Tutum

Bireyin Tutum “bireyin bir olay, durum karşısında yansıttığı istikrarlı duygu, inanç ve davranış eğilimleri” olarak tanımlanmaktadır (Karahana, 2003). Kağıtçıbaşı (1988) tutumun gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eylem olduğuna dikkati çekmektedir. Birey önce, tutum nesnesi ile ilgili bilgiler edinmektedir. Daha sonra onu duygusal bir tepki olarak ifade etmektedir. En sonunda da onu davranışa dönüştürmektedir. Birey sahip olduğu bilgileri davranışa dönüştürme aşaması boyunca çevreden gelen tepkilere de cevaplar vermektedir (Kağıtçıbaşı, 1988).

Tutumlarda iki önemli özellik bulunmaktadır: İlk olarak; bir davranışın tutum olarak belirtilebilmesi için, kişinin o davranış uzun süre devam ettirip, olaylara o tarzda yaklaşması gerekmektedir. İkinci özellik ise; zihinsel, duygusal ve davranışsal ögeler arasında eş zamanlı uyum olmasıdır. Zihinsel öge; bireyin bir konu hakkında sahip olduğu inanç ve düşünceleri ifade ederken, duygusal öge bireyin bir konu hakkında hissettiği olumlu veya olumsuz duyguları yansıtmaktadır. Davranışsal öge ise bireyin konuya karşı sergilediği davranışlardır (Şen, 2006).

Bireyin deneyimleri, kültürel normlar, aile, arkadaşlar ve medya gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilen tutumlar, bireyin kararlarını, eylemlerini ve sosyal etkileşimlerini etkilemektedir (Çinko,2009).

2.2 Öğretmen Tutumları

Oğuzkan (1981) öğretmen kavramını, resmi veya özel eğitim kurumunda her yaş grubundan insanın istenilen öğrenme yaşantıları kazanmaları için rehberlik etmek ve yön vermekle görevlendirilen kişi olarak tanımlamıştır. Öğretmenin kişiliği, alışkanlıkları, nitelikli hizmet öncesi eğitim almış olması, tutum ve davranışları öğretmenlik mesleği için önemli

etkenlerdir. Bu etkenler öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli rolü olmakla birlikte öğrenciyi de etkilemektedir. Getzels ve Jackson (1965) öğretmenin kişiliğinin sınıftaki önemine dikkati çekerken bir öğretmenin eğitsel yönünün onun ne bildiği hatta ne yaptığı ile değil, kendisinin gerçekten ne olduğu ile ölçüleceğine işaret etmektedir (Küçükahmet, 1976 s.49).

Öğretmenler üzerinde yapılan birçok araştırmada da olumlu kişilik özelliklerinin çocukları olumlu etkilediği, olumsuz kişilik özelliklerinin ise olumsuz etkilediği görülmüştür (Wang, 2004). Bruner (1966) bu durumu "öğrencilerin nitelikleri ile öğretmenin nitelikleri özdeşdir" şeklinde ifade etmiştir (Sözer,1989).

Öğretmenin kişiliğini; tutumları, davranışları, ilgileri, ihtiyaçları ve değerleri oluşturmaktadır. Bu özelliklerin her biri çocukları etkilemektedir. Öğretmenin önemli kişilik özellikleri arasında bahsedilen tutumlar, çocukları en çok etkileyen etmendir (Gürkan, 1993; Küçükahmet, 1976). Oğuzkan (1981) tutumu; “bireyin insanlar, olaylar ve cansız varlıklar karşısında takındığı davranış şekli” olarak tanımlamıştır.

Çocukların anne ve babasından sonra en çok etkilendiği ve model aldıkları kişi öğretmendir (Bedge ve Özyürek, 2016). Çocuğun ilk öğretmeni olmasından dolayı özellikle okul öncesi öğretmenin tutumları çok önemlidir (Kapusuzoğlu,2006; Sakin,2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında vaktinin büyük bölümünde öğretmeniyle birlikte olan çocuklarda öğretmenin tutum ve davranışlarından etkilenmektedir (Taçman,2006). Çevreden gelen uyarıcılara daha duyarlı olduklarından sağlıklı gelişimleri öğretmen tutumlarıyla biçimlenmektedir (Sakin,2007). Öğretmenin çocuğa karşı tutumu başta kişilik gelişimi olmak üzere sosyal gelişimi ve zihin gelişiminde ve öğrenmelerinde önemli rol oynamaktadır (Bedge ve Özyürek, 2016; Sakin,2007).

Williams’ın (2009) yer alan öğretmen tutumlarına yönelik şemasında; öğretmen tutumlarının çocuk ve öğretmen arasındaki etkileşimi, çocukların katılımları, eğitim programı ve ölçme değerlendirme süreçlerine kadar eğitimin tüm boyutlarında etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Dereli,2013). Bu sebeple öğretmenlerin olumlu öğretmenlik tutumları sergilemeleri gerekli görülmektedir (Özyürek ve Erbay, 2015).

Öğretmenlik tutumları üzerine yapılan araştırmalarda incelendiğinde çocuklara yönelik sergilenen birçok farklı tutumdan bahsedilmiştir. Bu tutumlar farklı özellikler barındırmakta ve

çocukları etkilemektedir. Genel olarak öğretmenlerin mesleki tutumları; demokratik, otoriter ve boş vermiş tutum olarak gruplandırılmıştır (Sakin,2007; Tezcan,1985).

2.2.1. Demokratik Öğretmen Tutumu

Gömleksiz (2011), demokratik tutum ve davranışların eğitim aracılığıyla kazanıldığını ifade etmektedir. Taçman'a (2006) göre Demokratik tutum ve davranışların desteklenmesinde çocuğun ilk eğitim aldığı aile ve okullar büyük öneme sahiptir. Bu sebeple çocuklara demokratik eğitim ortamı oluşturulması önem arz etmektedir. Oğuzkan (1985), demokratik eğitimi “Amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan eğitime ve öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren eğitim” şeklinde tanımlamıştır. Demokratik eğitim için öğretmenlerin de demokratik tutumu benimseyip sınıf ortamında uygulamaları gerekmektedir. Bu sayede çocuklar da demokratik tutum ve davranışları benimseyerek yaşam tarzı haline getirecektir (Taçman,2006)

Demokratik tutuma sahip öğretmenler, çocuğun bir birey olduğunu kabul ederek onlara güven duyar, duygularına ve düşüncelerine değer verirler. Nasıl ki demokrasilerde karar veren toplumun insanlarıysa demokratik bir eğitimde de ana unsur çocuklardır. Her çocuğun bireysel farklılıklarını bilirler, saygı duyar ve her zaman eşit davranırlar (Çullu ve Samancı,2016). Öğretmenler de kendisini sınıfın üyesi gibi görürler. Sınıf ortamındaki görevleri çocuklara liderlik ve öğrenmelerine rehberlik etmektir. Kısacası öğretmen öğrenmeyi öğretir. Sınıf ortamında iş birliği vardır ve sorumlulukları paylaşırlar. Eleştirileri teşvik edip anlayışla karşılarlar. Çocukların başarılarını veya başarısızlıklarını birlikte ve objektif olarak değerlendirirler (Oğuzkan, 1985). Çocukların araştırarak keşfetmesine ve bu yolla öğrenmesini desteklerler. Çocuklar sınıf ve okul kurallarının oluşturulmasında ve değiştirilmesinde söz hakkına sahiptir bununla birlikte belirlenen kurallara uymaları beklenir (Kepenekçi,2003). Demokratik mesleki tutumunun çocuklar üzerinde etkisini Tezcan (1985) şu şekilde açıklamıştır;

- Çocuklar tek başına karar verme ve araştırma yapma becerisi kazanır.
- Derse aktif katıldığı için anlamlı ve kalıcı öğrenmeler gelişir.
- Sorumluluk duygusu ve gerçek disiplin becerisi kazanır.

- Çocuklar arasındaki ilişkilerde yardımlaşma ve karşılıklı saygı görülür.
- Çevresiyle kurduğu sosyal ilişkilerde başarılı olurlar.
- Toplumda görev ve sorumluluklarını yerine getiren bilinçli vatandaş olurlar (Gömleksiz, 2011).

2.2.2. Otoriter Öğretmen Tutumu

Otoriter tutuma sahip öğretmenler çocuklara karşı mesafeli, öfkeli ve sert tavra sahiptirler. Çocuklara güvenmez, duygu ve düşüncelerine değer vermezler. Kendilerini sınıfın tek otoritesi ve yöneticisi olarak görürler. Bu sebeple çocuklara söz hakkı vermeyerek bütün kararları kendileri alırlar. Serbest tartışma ortamı ve eleştiriyi hoş karşılamazlar. Sık sık ceza verme, emir verme ve tehditlerle kontrol sağlamaya çalışırlar. Öğretmen kendisini bilginin kaynağı olarak görmektedir bu nedenle aktif olarak bilgi aktarır. Çocukları ise bilginin alıcısı olarak görmektedir, çocuklar pasif olarak dinlerler. Çocukları subjektif değerlendirirler (Bilgin,1995; Oğuzkan, 1985; Seals, 2006; Tezcan, 1985).

Otoriter öğretmen tutumunun çocuklar üzerinde etkisini Tezcan (1985) şu şekilde açıklamıştır;

- Çocuklarda içe kapanık, korkak, güvensiz davranışlar gelişir.
- Çocuklar gerçek disiplini öğrenemez. Eğitim sürecinde yapılan zorlama kalktığında çocuklar kendilerini disiplinsizlik içinde bulur.
- Derse pasif katıldığından sorumluluk duygusu, bağımsız davranışlar, karar verme becerileri gelişmez.
- Övgü ve cezalar nedeniyle çocuklar arasında rekabet, çatışma ve kıskançlık yaşanır.
- Grup yerine bireysellik baskın olduğu için arkadaşlık ilişkileri zayıf olur.
- Çocuklar düşündüğü, içinden geldiği gibi davranamadıkları için kişilik çatışması yaşayabilirler.
- Bağımsız düşünme, araştırma ve karar verme becerileri gelişmez.
- Çocuklarda okula, öğrenmeye, derslere ve öğretmene karşı soğukluk görülür.

Çocuklar öğretmenlerini örnek aldığından dolayı bu davranış biçimlerinin çocukların hem hayatına hem de eğitimine olumsuz etki ettiğini görmekteyiz. Çocuklara yüksek sesle bağırarak, cezalandırmak gibi otoriter davranışlar çocukların hem öğrenmesi hem de psikolojik

gelişimleri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle otoriter tutumun okul öncesi öğretmenleri tarafından sergilememesi gerekmektedir (Sakin,2007).

2.2.3. Boş vermiş Öğretmen Tutumu

Boş vermiş tutum sergileyen öğretmenler çocukların fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarıyla ilgilenmezler, duyarsızlardır. Hareketsiz ve pasif davranırlar. Sınıf ortamında kurallar yoktur bu nedenle çocuklar neyin doğru neyin yanlış olduğunu kavrayamazlar. Etkinliklerde amaçsız, plansız ve kararsız hareket ederler (Oğuzkan, 1985). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara karşı ilgisiz davranması, çocukların başıboş veya amaçsız vakit geçirmesine izin vermesi büyük sorunlara yol açabilir (Sakin,2007).

Boş vermiş öğretmen tutumunun çocuklar üzerinde etkisini Tezcan (1985) şu şekilde açıklamıştır;

- Belirli bir amaca yönelmeyen eğitim faaliyetleri nedeniyle çocuklar yaşamlarında da belli amaca yönelemez.
- Kararsız ve disiplinden uzak davranışlar sergilemelerine sebep olur.
- Hayatlarında düzensizlik, plansızlık görülmektedir.
- Sınıfta öğrenme atmosferi zayıftır.
- Her çocuk sınıfta istediğini yaptığından ve bu istekleri arkadaşları ile farklı olduğundan sık sık aralarında çatışmalar çıkar.

Boş vermiş ve otoriter öğretmen tutumunun eğitim bakımından bir değer taşımadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra çocukların olumlu kişilik kazanması için demokratik tutumun varlığı gereklidir. Bu sebeple okul yapısı ve öğretmen tutumu demokratik özellikler göstermelidir. Bu sayede çocuklarda özgüven, cesaret, karar verme gibi becerilerin gelişmesine de olanak sağlayacaktır (Sakin 2007).

“MEB 2024 Okul Öncesi Eğitim Programı”nda demokratik eğitim anlayışına büyük önem verilmiş ve bu doğrultuda 6. temel ilke olarak “Okul öncesi eğitim kurumlarında demokratik eğitim anlayışına uygun, kapsayıcı öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2024, s.6). Ayrıca, programın temel özelliklerinde de programın

“demokratik eğitim ortamı anlayışını teşvik eden” bir yapıda hazırlandığı belirtilmiştir (MEB, 2024, s.15).

2.3 John Dewey ve Demokrasi

John Dewey; demokrasi felsefesini eğitim üzerine inşa eden önemli düşüncelere sahip Amerikan filozofu ve eğitimci olarak tanınmaktadır. Düşünce sistemini kurarken birçok bilim adamı, filozof ve eğitimciden etkilenmiş ve onların düşüncelerini sentezlemiştir (Kadioğlu Ateş ve Mazı, 2016). William James’in öncü olduğu pragmatik (yararcılık) düşünceden etkilenerek demokratik toplum, sosyal ilerleme ve reformlar için eğitimi yöntem olarak seçmiştir. Demokrasiyi yaşama tarzı şeklinde açıklayan Dewey, bunu sağlayacak tek aracı eğitim olarak görmüştür (Ratner, 2010). Dewey’ e göre okul; toplumun devamı, demokrasinin yaşanıldığı doğal bir öğrenme ortamıdır. Eğitimci de çocuğun ve toplumun gelişmesi için çevre ile bütünleşme sağlar, demokratik ortamı sürdürür. Eğer çocuklara kendi kendilerine düşünme ve hareket etme güveni kazandırılmazsa demokrasi gelişemez (Bal,1991)

John Dewey’in eğitim felsefesine göre; özgürlük, disiplin ve demokrasi çok önemli ve birbiriyle ilişkili kavramlardır (Kadioğlu Ateş ve Mazı, 2016). Öz disiplin; çocuğun kendi davranışlarını ve öğrenme sürecini yönetme yeteneğidir. Dewey’e göre çocuklar toplu halde yaşadığı okullarda eğer dış güçlerin etkisinde kalmazlarsa bedensel ve zihinsel güçlerini kullanabilirler. Bu nedenle geleneksel eğitim anlayışını ve otorite olan öğretmenleri eleştirir (Dewey ve Başman,2008). Diktatör veya amir konumundaki öğretmen davranışları çocukların kabul edici, uysal tepkiler vermelerine neden olmaktadır. Aynı zamanda bireysel farklılıklarını göz ardı ettiği için tek tip yetiştirmelerine ve gerçek kişiliklerini ortaya koyamamalarına sebep olduğunu savunur. (Bakır 2014). Dewey’e göre özgürlük kavramı ise disipline karşı serbest faaliyet olarak tanımlamaktadır (Dewey ve Başman,2008). Bu noktada hem fikir hem de hareket özgürlüğünü önemser. Geleneksel eğitim ve sıkı disiplin ise bunları engellemektedir. Öğretmenin verdiği bu özgürlük çocukları daha iyi tanımasına fırsat sağlar. Bu görüşünü “Oldukları gibi değil olmaları gerektiği gibi görünürler” sözüyle açıklamıştır (Kadioğlu Ateş ve Mazı, 2016). Dewey, demokrasi kavramını seçimlerin, politikaların ve kanunların ötesinde giden yaşama tarzı olarak tanımlamaktadır (Bakır 2014). Bu bağlamda okulların rolünü ise çocuğun içinde bulunduğu çevredeki sosyal grubun kısıtlamaları ve ekonomik eşitsizliklerden korumak olduğunu belirtir. Böylece fırsat ve imkân eşitliği sağlanmış olmaktadır (Bal,1991).

Aynı zamanda demokraside bulunan çoğunluk iradesine uyma; bilinçli katılımı ve çocuğun grubun kararlarına saygı duymasını sağlamaktadır (Ratner, 2010).

2.4 Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık

Okul öncesi dönem, tüm gelişim alanlarında beceri ve davranışların temellerinin atıldığı kritik dönemdir (Gülay Ogelman ve Kahveci, 2023). Okul öncesi dönemde hızlı, yoğun ve belirgin olarak öğrenilen gelişim alanlarından biri de sosyal duygusal gelişimdir (Kandır ve Alpan, 2008). Sosyal duygusal gelişim; çocuğun kendisiyle ve çevresiyle barışık olması, empati becerisi, duygusal durumlarda ve sosyal ilişkilerinde sağlıklı olma ve pozitif ruh sağlığına sahip olmanın yanı sıra psikolojik sağlamlık becerilerini de içermektedir (Özbey 2019).

Latince kökenli “resilire” kelimesi “geri sıçrama, yeniden iyi hissetme, toparlanma” anlamına gelmektedir. İngilizce karşılığı ise “resilience” olarak ifade edilmekte; sorunlar sonrasında eski iyi duruma çabucak dönebilme yeterliliği anlamını taşımaktadır. Türkçe’de tek bir kelime ile anlam karşılığı bulunamamıştır. Ancak literatür incelendiğinde psikolojik dayanıklılık, dirençlilik, sağlamlık, yılmazlık, güçlülük, toparlanma gibi çeşitli kelimelerle ifade edildiği görülmüştür. (Masten,2001; Özbey,2019). Bu çalışmada ise “psikolojik sağlamlık” karşılığı ile ifade edilecektir. Psikolojik sağlamlık kavramını açıklamak için farklı araştırmacılar tarafından pek çok tanım yapılmıştır. Werner (1997)’ e göre psikolojik sağlamlık; “Önemli stres veya travma kaynaklarını etkili bir şekilde müzakere etme, bunlara uyum sağlama veya yönetme sürecidir.” Masten (2001), psikolojik sağlamlık kavramını uyum ve gelişmeye yönelik ciddi tehditlere rağmen iyi sonuçlarla tanımlanan bir olgu sınıfı şeklinde açıklamıştır. Goldstein ve Brooks (2005)’a göre psikolojik sağlamlık; “İnsanların karşılaştıkları duygusal, gelişimsel, ekonomik ve çevresel zorlukların üstesinden gelme becerisi.” olarak tanımlamıştır. Gülay Ogelman ve Önder (2020) ise psikolojik sağlamlığı “Gelişimleri; yoksulluk, ilgisizlik, kötü muamele, savaş, terör, bedensel şiddet, ırkçılık gibi zorlayıcı yaşam koşulları nedeniyle güvenlik altında olmayan çocuk ve gençlerin olumsuz ve ağır koşullarla nasıl başa çıkabilecekleri ile ilgilidir.” şeklinde ifade etmişlerdir. Yukarıdaki tanımlardan hareketle psikolojik sağlamlık çocukların sadece olumlu hayat yaşantılarında değil olumsuz yaşantılarla karşılaştıklarında da iyi duruma ivedilikle dönebilme yeteneği, kişisel güç potansiyeli olarak ifade edilebilir.

Psikolojik sağlamliğın bir insanda varlığından bahsedilmek için ilk olarak o insanın hayatında kanıtlanabilir gerçek bir risk durumu olması gerekmektedir (Grđan, 2006). Masten ve Garmezzy'e (1985) göre eğer bir insan hayatında hiç riskli duruma maruz kalmadıysa psikolojik sağlamliğın varlığından söz edilemez. İkinci olarak ise bu riskli duruma maruz kaldıktan sonra sağlıklı ve uyumlu bir şekilde aşmış olması gerekmektedir (Grđan, 2006; Masten ve Garmezzy,1985).

2.5 Okul ncesi Dönemde Psikolojik Sağamlık

Okul ncesi dönem, gelişim alanlarının ve yaşamın temelleri atılması nedeniyle oldukça önemlidir. Aynı zamanda bu dönemde bireyin hayatında gerçekleşen olaylar yaşamını şekillendirmektedir. Çocuklar yaşamlarında kişisel, ailesel ve çevresel birçok zorlayıcı durum yaşayabilmektedir (Gülay Ogelman ve nder, 2020). Erken ocukluk dönemindeki çocuklar yaşamlarında oluşabilecek şiddet, ihmal, savaş, istismar gibi zorluklar karşısında daha savunmasız olmakla birlikte kolay etkilenirler (Erdem, 2017). Çocukların yaşadıkları travmatik, zorlayıcı durumlar ruh sağlığını olumsuz etkileyerek duygusal sorunlara yol açmaktadır. Ancak bu dönemde olumsuz yaşantılara maruz kalmasına rağmen uyum sağlayarak olumlu tutumlar sergileyen, ayakta kalabilen, hayatlarında başarılı olan ve ruh sağlığında sorun olmayan çocuklar gözlemlenmiştir (Masten, 2001). Bu ocukların kendilerini nasıl toparlayabildiklerini anlayabilmek amacıyla psikolojik sağamlık/yılmazlık kavramıyla ilgili çalışmalar başlamıştır. Bu alışmalar olumlu sonuçlara neden olan süreçleri anlamayı hedeflemektedir (Erdem, 2017; Henderson ve Milstein, 1996).

Çocuklar zorluklarla başa çıkabilme, uyum sağlama ve güçlenme kapasitesiyle dünyaya gelir. Psikolojik sağamlık doğuştan gelmez ancak bu kapasite psikolojik sağlamliğın temelini oluşurmaktadır (Cömert ve zbey, 2021). Psikolojik sağamlık sonradan öğrenilerek kazanılır ve geliştirilir. Sonradan yitirilebilir bir davranış olması nedeniyle kalıcı değildir (zbey,2019). Hayatın bir noktasında zorluklarla başa çıkabilen kişiler durumlar farklı olduğuunda diğer stres etkenlerine farklı tepki verebilirler. Koşullar değişirse psikolojik sağamlıkta değişir (Rutter,1987). Brooks (2006)'da "karakteristik bir özellik değil bir süreçtir" şeklinde bu durumu ifade etmiştir. Durağan değildir dolayısıyla değişimi içeren gelişim sürecindedir. Süreç

içinde geliştiğinden okul öncesi dönemde çocukların psikolojik sağlamlığının desteklenmesi önemlidir (Uslu, 2019).

2.6 Psikolojik Sağlamlığa Sahip Çocukların Özellikleri

Okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan psikolojik sağlamlık, çocuğun gelecekteki yaşantısına da etki etmektedir. Psikolojik sağlamlığa sahip olan insanlar hayattaki zorlu durumları kolaylıkla aşarlar, kendi hayatlarına ve çevresindeki insanların hayatlarına olumlu etki bırakırlar. Buna ek olarak şu özellikler söylenebilir;

- Olumlu sosyal uyum sağlayan ve sosyal ilişkiler kurabilen,
- Empati kurabilen,
- Kendine güvenen,
- Sosyal becerileri olan,
- Sebatkar,
- Olumlu benlik algısına sahip,
- Özerk ve girişken,
- Canlı, neşeli ve yüksek motivasyonlu
- Problem çözebilme yetisine sahip,
- Meraklı ve araştırmacı,
- Azimli ve planlı
- Duygularının farkında olup, ifade edebilen ve yönetebilen
- Zorluklarla karşılaştığında fırsata çeviren ve yeniden toparlama yetisine sahip bireyler olurlar (Mary ve Ulich 2009; Terzi, 2006).

2.7 Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler

Her insan hayatının belli bir döneminde zorlu/riskli yaşantıyla karşı karşıya kalacaktır. Bu durumlarda olumsuz etkilerden korunmak için psikolojik sağlamlıklarının geliştirilmesini sağlayacak iki kavram ön plana çıkmaktadır; Risk faktörleri ve koruyucu faktörler. Koruyucu faktörler; çocuklar zorlu yaşantılarla karşılaştıklarında daha anlamlı tepkiler vermelerini ve daha kolay atlatmalarını sağlamaktadır (Gülay Ogelman ve Önder, 2020; Rutter,1987).

2.7.1. Risk Faktörleri

Risk faktörleri; insanların hayatında olumsuz sonuçlar oluşturabilecek durumları ifade etmekle birlikte psikolojik sağlamlığın gelişimini de olumsuz etkileyen etmenlerdir (Masten,2001). Birçok risk etmeni bulunmaktadır bu etmenler; Bireysel, Aile, Okul ve Toplum olarak dört grupta sınıflandırılmıştır (Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

Genetik etkiler, erken doğum, engellilik durumu, düşük zekâ, zor mizaç, kronik hastalıklar, düşük sosyal beceri, düşük benlik algısı ve olumsuz yaşam olayları gibi faktörler bireysel risk faktörleridir. Aile kaybı, aile içi şiddet veya çatışma, parçalanmış aile, olumsuz ebeveyn tutumları, ihmal ve istismar, ebeveynin suç ya da madde kullanımına yatkınlığı gibi faktörler aile ile ilgili risk faktörleridir. Zorbalık, ayrımcılık, şiddet, olumsuz sınıf veya okul iklimi, zayıf okul aidiyeti, etkin olmayan öğretmen tutumu gibi faktörler okul ile ilgili risk faktörleridir. Sosyoekonomik dezavantaj, savaş veya doğal afet, toplumsal şiddet, terör, göç, evsizlik ve ayrımcılığa maruz kalma gibi faktörlerde toplumsal faktörler içerisinde gösterilmektedir (Aydoğan ve diğerleri 2021; Gülay Ogelman ve Önder, 2020; Işık, Kararımak).

2.7.2. Koruyucu Faktörler

Bazı çocuklar zorlukla karşılaştığında üstesinden gelemeyen bazı çocukların kolaylıkla üstesinden gelmesi koruyucu faktörler ile açıklanmıştır (Cömert ve Özbey,2021). Koruyucu faktörler; yaşanan sıkıntı, stres, zorlu durumlarda olumsuz sonuç çıkma ihtimalini azaltmaktadır (Masten,2001). Bireyin hayatında yaşadığı zorlukların etkisini azaltarak veya ortadan kaldırarak sağlıklı uyumu destekleyen, anlamlı tepkiler vermesini sağlayan etmenlerdir. Risk faktörlerinin etkilerini değiştirerek olumsuz sonuçlarını tersine çevirebilecek etmenleri içermektedir. (Kararımak,2006; Rutter,1987).

Koruyucu faktörler; bireysel, aile, okul ve toplum olarak dörtlü bir sınıflamada incelenebilir. Çocuğun öz güveni, mizacı, problem çözme becerisi, sosyal becerileri (iletişim, empati, mizah anlayışı gibi..), zekası gibi faktörler bireysel faktörler içerisinde yer almaktadır (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Destekleyici aile ortamı, sosyoekonomik düzey, güvenli bağlanma, anne babanın ebeveynlik tutumları gibi faktörler aile ile ilgili koruyucu faktörler arasında bulunmaktadır. Aidiyet ve bağlılık arttıran okul ve sınıf iklimi, etkili öğretmen ve

öğrenci ilişkisi, okul aile iş birliği, olumlu akran ilişkileri, etkin eğitim/okul yönetimi politikaları ve öğretmen tutumları gibi faktörler ise okul ile ilgili koruyucu faktörler içerisinde değerlendirilmektedir (Işık, Kararımak, Aydoğan ve diğerleri 2021).

Wright, Masten ve Narayan (2013) çalışmasında okul ile ilgili koruyucu faktörlerle ilişkili olarak iyi eğitilmiş öğretmen ve öğretmenin iyi maaş faktöründe psikolojik sağlık için önemli bir koruyucu faktör olduğunu vurgulamıştır.

Toplum ile ilgili koruyucu faktörlere bakıldığında ise güvenli çevre ve toplum, kaliteli yaşam, toplumda sosyal rollere sahip olma (iş, gönüllü çalışmalar, komşuluk), sosyo-ekonomik destek alınabilecek kurumların varlığı gibi faktörler sayılabilir (Işık, Kararımak, Aydoğan ve diğerleri 2021; Gülay Ogelman ve Önder, 2020).

2.8 Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Sosyal Koşullar

Çocukların karşılaştığı ilk sosyal ortam ailedir. Aileden sonra karşılaştığı ikinci sosyal ortam ise okuldur (Gülay Ogelman ve Önder, 2020). Aile ortamında başlayan kişilik gelişimi okulda da eğitim süreci, öğretmen ve akranlarıyla etkileşimle gelişmeye devam etmektedir. Bu gelişim üçüncü sosyal ortam olan toplum ile de devam etmektedir. Çocuğun yaşamında önemli olan bu üç kavram psikolojik sağlık için de oldukça önem arz etmektedir. Sosyal çevrede bulunan aile, toplum ve okul bileşenleri psikolojik sağlamlığın oluşması için önemli yerlerdir (Thomsen, 2002).

Urie Bronfenbrenner, çocuğun gelişiminin çevresel katmanlardan nasıl etkilendiğini açıklayan sosyo-ekolojik kuramında beş temel sistemden söz etmektedir. Buna göre çocuğun gelişimini etkileyen çevresel en dış katmanda bulunan kronosistem bireysel, gelişimsel, tarihi değişiklikleri içermektedir (Doğan,2010). Makrosistem içinde bulunan toplumun kültürel, inanç, yasa gibi özellikleri kapsar. Ekzosistem çocuğun içinde yer almadığı ancak dolaylı olarak etkilendiği ailenin işyerleri, arkadaşları gibi çevrelerdir. Mezosistem; mikrosistemde yer alan özelliklerin birbiriyle etkileşimini içerir: En iç katmanda bulunan mikrosistem, çocukların her gün yüz yüze etkileşim kurduğu ailesi, okulu ve arkadaşları gibi ilişkilerini ifade eder (Härkönen,2001). Bu yaklaşım çocuğun psikolojik sağlamlığının gelişmesinde birçok çevresel etkileşimin etkisini vurgulamaktadır. Örneğin çocuğun mikro sisteminde yer alan ev ortamı

(ebeveyn ve kardeşleri), okulu (öğretmen ve akranları), arkadaşları onun psikolojik sağlamlığını etki etmektedir (Erata, 2023).

2.9 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde öğretmen tutumları ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara kronolojik bir şekilde yer verilmiştir.

2.9.1 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Tanrıverdi (2008), yaptığı araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen tutumları ile MEB 2006 okul öncesi eğitim programında belirtilen amaç ve kazanımlara ulaşması arasındaki ilişkinin incelemesini hedeflemiştir. Çalışma grubu Kocaeli ili Derince ve Gölcük ilçelerinde resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 150 okul öncesi öğretmeni ve sınıflarında bulunan 450 çocuktan oluşmaktadır. Veriler, MEB (2006) okul öncesi eğitim programı kitabından alınan “Kazanım Değerlendirme Formu” ve “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Tutum Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının nötr olduğu; yaş, hizmet içi eğitimin tutumda farklılaşmaya yol açmadığı saptanmıştır. Mezun olunan eğitim kurumu, kıdem faktörü ve 2006 MEB Programının yeterliliği faktörünün okul öncesi öğretmenlerin tutumlarında farklılığa yol açtığı belirtilmiştir. Eğitim programındaki amaç ve kazanımlara çocukların genel olarak ulaştıkları; babanın eğitim düzeyi ve ailenin maddi düzeyi faktörleri ile amaç kazanımlara ulaşma arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Okul öncesi öğretmen tutumlarının çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim, psikomotor gelişim ve özbakım becerilerinin gelişimine etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tekerci (2008), okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerinin mesleki doyumlarını ve mesleki tutumlarını farklı değişkenlerle incelenmek amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırmasında Ankara ili Altındağ, Çankaya, Mamak, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan anasınıfları, bağımsız anaokulları ve özel anaokulları olmak üzere 3 farklı okul öncesi kurumunda 2006-2007 yılında görev yapan tesadüfi yöntemle seçilen 300 öğretmenden veri toplamıştır. Veriler toplanırken araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, 1996 yılında Bilgin tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” ve 1995 yılında Tahta tarafından geliştirilmiş olan “Mesleki

Doyum Ölçeği” olmak üzere üç ölçme aracı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, mesleki doyum ölçeği alt boyutları ile kurum türü, öğrenim durumu, yaş, mesleki kıdem, öğretmenlerin okuldaki çalışma süresi, okuldaki çocuk sayısı ve çocukların yaşı değişkenlerinde anlamlı farklılık olduğu belirtilmiştir. Özel anaokulunda çalışan, 1-10 yıl mesleki deneyime sahip ve 18-25 yaşında olan öğretmenlerin mesleki doyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğretmen Tutum Ölçeği alt boyutları ile kurum türü, mesleki kıdem, sahip olunan çocuk sayısı, kurumdaki çocukların yaşı, kurumdaki çocuk sayısı, öğretmenlerin kurumdaki çalışma süresi değişkenlerinde anlamlı farklılık olduğu belirtilmiştir. Özel anaokulunda çalışan, 1-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır. “Mesleki Doyum Ölçeği” ve “Öğretmen Tutum Ölçeği” alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde ise kurum türü, öğrenim durumu, yaş ve kıdem değişkenleri açısından olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin mesleki doyum puanları arttıkça demokratik tutum puanlarının da olumlu yönde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gürsoy (2009), yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin benlik saygılarının öğretmen tutumları üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 2007–2008 eğitim dönemi İstanbul ili Beşiktaş, Şişli, Sarıyer ve Bakırköy ilçelerindeki resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 307 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler Bilgin’in (1996) geliştirdiği “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” ve Arıcağın (1999) geliştirdiği “Benlik Saygısı Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerine uygulanan öğretmenlik tutum ölçeğinin sonucuna bakıldığında öğretmenlerin çoğunun demokratik tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benlik Saygısı Ölçeğinin sonuçlarına bakıldığında ise alt boyutlardan özgüven ve başarıma puanları yüksek depresif duygulanım boyutunda ise puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda benlik saygısı yüksek öğretmenlerin demokratik tutum sergiledikleri, benlik saygısı düşük öğretmenlerin ise otoriter ya da boş vermiş tutum sergilediği belirtilmiştir.

Erbay ve Ömeroğlu (2012), yaptıkları çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin drama uygulama yeterliliklerinin demokratik öğretmen tutumlarına etkisini ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Çalışmanın ilk aşamasında bulguları ortaya koyabilmek için nicel araştırma yöntemlerinden olan karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli ikinci aşamasında ise nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında çalışma grubunu oluşturan Konya ili merkezi resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev

yapan tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen 146 okul öncesi öğretmene nicel veriler toplamak amacıyla ölçekler uygulanmıştır. Demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla Bilgin'in (1996) geliştirdiği "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği" demokratik alt boyutu, drama uygulama yeterliliklerini belirlemek amacıyla ise Karadağ, Çalışkan, Korkmaz ve Yüksel (2008) geliştirdiği "Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 5 okul öncesi öğretmeni ise nitel veriler toplamak amacıyla çalışma grubunu oluşturmuştur. Drama etkinlikleri sırasında demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda drama uygulama yeterliliğine sahip olmanın okul öncesi öğretmenlerinin demokratik davranışlarına olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir.

Fatma Yaşar Ekici (2014), çalışmasında öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan bu çalışmada veriler İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde 2014-2015 yaz döneminde pedagojik formasyon programına katılan 126 öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi formu ve Gözütok (1995) tarafından geliştirilen "Demokratik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının demokratik tutumları; medeni durum, çocuk sayısı, maddi gelir düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi ve ailedeki kardeş sayısına göre değişkenlik göstermediği saptanmıştır. Ancak cinsiyet değişkenine göre kadın öğretmen adaylarının lehine olacak şekilde demokratik tutumlarında olumlu yönde farklılık saptanmıştır. Aynı zamanda yaş değişkenlerine göre ise 31-35 yaş arasında olan öğretmen adaylarının 20-25 yaş arasında olanlara göre demokratik tutumlarında olumlu yönde farklılık görülmüştür.

Uyanık Balat, Bilgin ve Ünsal (2017), okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen tutumları ile sınıf yönetimi becerilerinin incelenmeyi amaçlamışlardır. Tarama modeli ve betimsel yöntem kullanılan bu araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim döneminde İstanbul ilinden seçilen ilçelerde bulunan özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerini belirlemek amacıyla Uyanık Balat ve arkadaşları (2012) tarafından geliştirilen "Sınıf Yönetimi Ölçeği", öğretmen tutumlarını belirlemek için ise Bilgin (1996) tarafından geliştirilen "Okul Öncesi

Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının sınıf yönetimi becerilerine olumlu yönde etkisi olduğu, boş vermiş tutumlarının olumsuz yönde etkisi olduğu saptanmıştır.

Şahin Sak, Sak ve Tuncer (2019), okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tutumlarını farklı değişkenler açısından incelemiştir. Tarama modelinde yapılan bu çalışmanın örneklemini Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde görev yapan 417 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler araştırmacının geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu” ve Üstüner (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında, okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, sınıflarındaki çocuk sayısı ve son bir yılda meslekleriyle ilgili etkinliğe katılıp katılmama değişkenlerine göre mesleki tutumlarının anlamlı farklılık göstermediği belirtilmiştir. Fakat çalıştıkları sektöre göre özel okulda çalışan, çalıştıkları kurum türüne göre anasınıfında çalışan, eğitim verdikleri yaş grubuna göre 6 yaş grubu ile çalışan, çalışma şekillerine göre ücretli öğretmenler ve öğrenim durumlarına göre ön lisans mezunu olan okul öncesi öğretmenlerinin lehine olacak şekilde mesleki tutumlarında farklılık saptanmıştır.

2.9.2 Öğretmen Tutumları ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Schappe (2005), çalışmasında okul öncesi çocukların öğrenme performansları ve duyguları ile öğretmen tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma grubunu 56-71 aylık, 71 okul öncesi dönem çocuklarından oluşmaktadır. Veriler öğretmenin doldurduğu öğretmen algı anketi, çocuğun gözlemlenerek doldurulduğu performans değerlendirme ölçeği, çocuklara uygulanan duyuşsal öz değerlendirme ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Öğretmen tutumları ile çocukların öğrenme performansı arasında olumlu anlamlı ilişki saptanırken çocukların duyguları ile öğretmen tutumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Daniels-Simmonds (2009), yaptığı araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk katılım hakkına dair inançları ve öğretmen tutumlarını incelemiştir. Çalışma grubu Amerika Birleşik Devletleri’nde farklı bölgelerde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 107 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler çevrimiçi anketler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun demokratik tutum benimsemekle birlikte, mesleki kıdemi daha az olan öğretmenlerin otoriter tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin çoğu çocuğun kendini ifade etme ve dinlenme hakkı konusunda

bilgi sahibi olmakla birlikte nasıl destekleyecekleri konusunda mesleki eğitim yetersizlikleri olduğu belirtilmiştir.

2.10 Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde psikolojik sağlamlık ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar kronolojik bir şekilde sıralanmıştır.

2.10.1 Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Erdem (2017), Şanlıurfa ili resmi okul öncesi kurumlarına devam eden 4-5 yaş çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların psikolojik sağlamlık özellikleri ve psikolojik sağlamlığı etkileyen koruyucu faktörleri incelemeyi amaçlamıştır. Karma yöntem kullanılan bu çalışmada okul öncesi öğretmenleri ve ailelerden görüşme yoluyla nitel veriler, “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği (EÇYÖ)” ve “Erken Çocuklukta Yılmazlığı Koruyucu Faktörler Ölçeği (EÇYKFÖ)” ölçekleri aracılığıyla da nicel toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının erkek çocuklara göre, babası lise mezunu olan çocukların babası ilkokul mezunu olanlara göre psikolojik sağlamlıkları daha yüksek olduğu görülmüştür. Koruyucu faktörlerin artmasının çocukların psikolojik sağlamlığını da arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Atan (2020) çocukların psikolojik sağlamlıkları ile öğretmenlerin ve ebeveynlerin kişilik tipi, ego durumu ve psikolojik sağlamlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmada ilk olarak 5-6 yaş çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerini belirleyebilmek için model üzerine temellendirilmiş bir ölçek geliştirmiştir. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan bu çalışmada veriler “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği”, “Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ)”, “Ego Durumları Ölçeği”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” ve bu araştırma kapsamında geliştirilen “5/6 Yaş Çocukları için Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma kapsamında iki çalışma grubu oluşturulmuş, 616 çocuktan oluşan birinci çalışma grubuyla “5/6 Yaş Çocukları için Psikolojik İyi Oluş Modeli” geliştirilip test edilmiş ve bu temelde geliştirilen ölçeğin geçerlik güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. İkinci çalışma grubuyla ise araştırmanın alt problemleri incelenmiştir. Anne, baba ve öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ile çocukların psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki analiz edilmiş ve bu değişkenlerin

çocukların psikolojik sağlamlığını birçok boyutta yordadığı görülmüştür. Buna ek olarak araştırmanın en önemli sonucu olarak anne baba ve öğretmen psikolojik iyi oluşlarının çocukların psikolojik iyi oluşlarını tüm boyutlarda anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir.

Erata ve Özbey (2020) yaptıkları çalışmada çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile demografik değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Trabzon ili resmi okul öncesi kurumlarında eğitim gören 3-6 yaş 315 çocuk çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve “Okul Öncesi Çocuklar için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenine göre sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Okula devam etme süresi değişkenine göre 3 yıldan fazla olan çocuklar, yaş değişkenine göre 60-72 aylık olan çocuklar ve okul türüne göre bağımsız anaokulunda eğitim gören çocukların lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna ek olarak öğrenim düzeyi yüksek anne baba, profesyonel meslek grubunda çalışan baba, çalışan anne ve 15 yıldan fazla mesleki kıdemi olan öğretmenlerden eğitim alan çocuklarında psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Gülay Ogelman ve Özyürek (2020), çalışmalarında koruyucu ve biyolojik ebeveyne sahip olmalarının çocukların ego sağlamlığı ile ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu koruyucu ebeveyne sahip 58 çocuk ve biyolojik ebeveyne sahip 68 çocuk olmak üzere 5-6 yaşında 126 çocuk oluşturmaktadır. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan bu çalışmada çocukların psikolojik sağlamlığını ortaya çıkarmak amacıyla “Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği” aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda koruyucu ebeveyne sahip çocukların ego sağlamlığının biyolojik ebeveyne sahip çocuklara göre daha düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir.

Saki (2020), Montessori eğitim felsefesinin psikolojik sağlamlığa etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Nevşehir’de bulunan Kapadokya Üniversitesi Çocuk Gelişimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde eğitime devam eden 24-72 aylık 20 çocuktan oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılan bu çalışmada katılımlı gözlem tekniği ile çocuklar gözlemlenmiştir. Montessori felsefesi ile eğitim alan çocukların psikolojik sağlamlıkları alt boyutları ile incelenmiş ve

Montessori felsefesiyle eğitim alan çocukların psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cömert ve Özbey (2021), yaptıkları çalışmada “Türk Müziği Destekli Psikolojik Sağlamlık Programı”nın okul öncesi dönemdeki çocukların psikolojik sağlamlıklarına etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Tokat şehri merkezde bulunan resmi ilkokulların anasınıfına devam gösteren 48-72 aylık 21 çocuk çalışma grubunu oluşturmaktadır. Veriler, Özbey (2019) tarafından Türk çocuklarına uyarlama çalışması yapılan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Deneysel desen kullanılan bu çalışmada iki deney, bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak “Psikolojik Sağlamlık Programı” oluşturulmuştur ve bu program 30 etkinlikten oluşmaktadır. Birinci deney grubuna sadece Psikolojik sağlamlık programı, ikinci deney grubuna ise Psikolojik Sağlamlık Programına Türk müziği eserleri de dahil edilmiştir. Kontrol grubunda ise standart okul öncesi programı uygulanmıştır. Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlık programının çocukların psikolojik sağlamlık düzeyine anlamlı katkı sağladığı buna ek olarak Türk Müziği uygulanmasının ise programın etkisi düzeyini arttırdığı saptanmıştır.

Safalı (2021), yaptığı çalışmada sosyoekonomik açıdan dezavantajlı beş yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri, problem çözme becerileri ve annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi çeşitli demografik özelliklere göre incelenmeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 2020-2021 eğitim döneminde Batman ili sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgede bulunan resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş 208 çocuk ve onların annelerinden oluşmaktadır. Veriler; “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği”, “Problem Çözme Becerisi Ölçeği”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda çalışma grubundaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin ortalamanın üzerinde, problem çözme becerilerinin ise düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir. Çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, annenin yaşı, anne-baba eğitim düzeyi ile yılmazlık düzeyleri ve problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki görülmemiştir. Baba yaşının arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyinin arttığı ancak problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Buna ek olarak annelerin en çok demokratik, en az izin verici ebeveyn tutumuna sahip olduğu, demografik değişkenlere göre anlamlı farklılaşma olmadığı ve annelerin aşırı koruyucu tutumlarının arttıkça problem çözme beceri düzeylerinde azalma

olduğu görülmüştür. Çocukların yılmazlık düzeyleri ve problem çözme becerileri arasında pozitif orta seviye ilişki olduğu saptanmıştır.

Özdemir (2021), yaptığı çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları, kaygıları ile annelerin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, 2019-2020 eğitim yılında Tokat ili merkez, Reşadiye ve Niksar ilçelerindeki resmi okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 36-72 aylık 430 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Veriler, “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği”, “Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği” ve “Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; erkek çocuklara göre kız çocuklarının, okul öncesi kuruma devam etme süresi 1 yıl olanlara göre 2 yıldan fazla olanların ve yaş değişkenine göre yaşça daha büyük olan çocukların psikolojik sağlamlıklarının daha güçlü olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin baskıcı ve otoriter tutumları ve çocukların kaygı düzeyleri ile çocukların psikolojik sağlamlıkları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gün ve Gültekin Akduman (2022), yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocukların psikolojik sağlamlıkları ile akran zorbalığı arasındaki ilişkinin yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışma grubunu Ankara Yenimahalle ilçesinde bulunan okul öncesi kurumlarında öğrenim gören 60 ay ve üzeri yaş grubu 366 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, Özbey (2019) tarafından Türkiye’ye uyarlaması yapılan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ve Özyürek ve Kurnaz (2019) tarafından geliştirilen “Zorba ve Kurban Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Formu” aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların yaşlarının artmasına paralel olarak psikolojik sağlamlığın tüm alt boyutlarında artış, akran zorbalığında azalış görülmüştür. Çocukların cinsiyeti değişkenine göre kız çocuklarının daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahip oldukları ve daha az akran zorbalığı davranışları sergiledikleri görülmüştür. Sonuçtan yola çıkılarak çocukların psikolojik sağlamlık düzeyi arttıkça akran zorbalığı davranışlarının azaldığı, psikolojik sağlamlık düzeyleri azaldıkça ise akran zorbalığı davranışlarını artırdığı belirtilmiştir.

Çevik (2022), yaptığı araştırmada Ankara ve Afyonkarahisar illerinde bulunan resmi okul öncesi kurumlarında eğitim alan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Veriler “Kişisel Bilgi Formları”, “Risk Faktörleri Listesi”, “Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği (EÇYÖ)”, “Erken Çocuklukta Yılmazlığı Koruyucu Faktörler Ölçeği (EÇYKFÖ)” ve “Duygu Düzenleme (DDÖ)” ölçekleri aracılığıyla toplanmıştır. Risk Faktörleri bulunan 117 çocuktan oluşan çalışma grubuna uygulanan ölçekler sonucunda çocukların yılmazlığının duygu düzenlemeden olumlu yönde etkilendiği ortaya konulmuştur. Aile koruyucu faktörüyle de pozitif anlamlı ilişkiler bulunması sonucuna dayanarak destekleyici aile çevresinin yılmazlık düzeyini arttıracak belirtilmiştir.

Özbey vd. (2022) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarında sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ile değer davranışlar ve öz düzenleme becerilerinin arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan araştırmanın çalışma grubunu Trabzon ili resmi okul öncesi kurumlarında eğitim gören basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 36-72 aylık 315 çocuk oluşturmaktadır. Veriler, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” ve “Davranışta Değer Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda çalışma grubundaki çocukların psikolojik sağlamlıklarının yüksek olduğu ve psikolojik sağlamlıkları ile değer davranışlar ve öz düzenleme becerileri arasında orta ve yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki görülmüştür.

2.10.2 Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hall vd. (2009), yaptıkları çevresel ve bireysel faktörlerden dolayı risk altında olan okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlığının desteklenmesinde okul öncesi eğitimin kalitesini incelemek amaçlanmıştır. Eppe projesi(1997-2003) kapsamında yapılan bu çalışma boyamsaldır. Okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel gelişimleri, demografik özellikleri ve devam ettikleri okul öncesi kurumunun süreç nitelikleri incelenmiştir. 2857 çocuğa bilişsel gelişimlerini ölçmek amacıyla İngiliz yetenek ölçeği önce 36 aylıkken daha sonra 58 aylıkken uygulanmıştır. Buna ek olarak okul öncesi eğitime katılmayan 310 çocuğa da uygulanmıştır. Birleşik krallığı temsil eden 6 coğrafi bölgeden 6 anaokulu örnekleme dahil edilmiştir ve

“Erken Çocukluk Çevresel Değerlendirme Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Önceki araştırmalara dayanarak, farklı kalite türlerini inceleyip yüksek kaliteli okul öncesi eğitimin bilişsel gelişim üzerindeki risklerin etkilerini azaltabileceği hipotezi test edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, risk altında olduğu düşünülen okul öncesi dönem çocukları için yüksek kaliteye sahip okula gitmenin bireysel ve çevresel risklerin sonuçlarını azaltacağı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra alınan kaliteli okul öncesi eğitim, ailesel risklerin (yoksulluk vs.) etkilerini hafifletebileceği ve personel ile çocuklar arasındaki ilişkilerde çocuk düzeyindeki riskin (düşük doğum ağırlığı gibi) etkilerini hafifletebileceği görülmüştür. Kaliteli bir müfredat kalitesinin hem bireysel hem çevresel her iki riskin de etkilerini hafifletebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mayr ve Ulich (2009), okul öncesi dönem çocuklarında sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik dayanıklılığı ölçmek amacıyla gözleme dayalı olan PERIK (Positive development ve resilience in kindergarten; in German: Positive Entwicklung und Resilienz im Kindergarten Alltag) ölçeğini geliştirmişlerdir. Sınıflarında bulunan çocuklar adına okul öncesi öğretmenleri tarafından gözlem yapılarak doldurulan bu ölçekte altı boyut vardır. Bu alt boyutlar Temas Kurma/Sosyal Performans, Öz Kontrol/Düşünceli Olma, Kendine Güven, Duygusal İstikrar/Başa Çıkma Stres, Görev Yönelimi ve Keşfetme İsteği şeklinde olmakla birlikte her alt boyutta 6 maddeden oluşmaktadır. Güvenilirlik katsayıları .81 duygusal istikrar/stresle başa çıkma ve .88 temas kurma /sosyal performans arasında bulunmuştur. Çalışmanın analizleri sonucunda yaş ve cinsiyet değişkenlerinde büyük yaş grubu ve kız çocuklarının lehine sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarında daha yüksek puanlar saptanmıştır.

Nolan vd, (2014), yaptıkları çalışmada erken yıllarda sınıfta psikolojik sağlamlığı destekleme konusunda öğretmenlerin rolünü ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Veriler okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerinden nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşmelerle toplanmıştır. Çalışma grubunu 4 okul öncesi öğretmeni, 26 çocuk ve bu çocuklara ilkokula geçtiğinde eğitim veren 17 ilkokul öğretmeninden oluşmaktadır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin psikolojik olarak sağlam gördükleri çocukları tanımlamaları, psikolojik sağlamlıkla ilişkilendirdikleri davranış ve özellikler, psikolojik sağlamlığı geliştirmek için kullandıkları stratejiler, okulun psikolojik sağlamlığı geliştirmedeki rolü, çocuklar ve aileler için okul ve toplum bağlantıları ve okul öncesi ve ilkokulda okulda uygulanan uyum ve geçiş süreci hakkında bilgiler toplanmıştır. Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin bazıları psikolojik sağlamlığı geliştirmeye yönelik resmi programı uyguladıklarını, bazılarının ise bu resmi

programda sınıflarındaki çocuklara göre düzenleme yaparak uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin örtük ya da açık bir şekilde sınıflarında psikolojik sağlamlığa odaklandığı, teşvik etme ve koruma yolları konusunda farkındalıklarının gelişmiş olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda erken yıllarda psikolojik sağlamlığın desteklenmesinde öğretmenin kritik bir rol oynadığı, öğretmenlerin pedagojik uygulamalarının ve sınıf yönetimi stratejilerinin doğrudan etkili olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin bildirdiği bu stratejiler; Olumlu İlişkiler Kurma, Duygusal ve Sosyal Becerileri Geliştirme, Olumlu Davranışları Teşvik Etme, Problem Çözme ve Stresle Başa Çıkma Becerilerini Öğretme, Aile ile İş birliği, Tutarlılık Sağlamak, Aidiyeti teşvik etme şeklindedir.

Miljević-Ridički, Plantak ve Bouillet (2017), yaptıkları çalışmada ebeveynlerin, öğretmenlerin ve okul öncesi eğitim çağındaki çocukların psikolojik sağlamlık kavramını nasıl anladıklarını araştırmayı amaçlamışlardır. Karma araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma da Hırvatistan'da bulunan bir anaokulundan veriler toplanmıştır. Araştırmanın nitel kısmında 10 ebeveyn, 9 öğretmen ve 11 çocuktan oluşan 3 odak gruptan toplanan veriler tematik analiz edilmiştir. Nicel kısmında ise Hırvatistan'ın kuzeyindeki bir şehirde bir devlet anaokulunda okuyan 116 çocuğun psikolojik sağlamlığını değerlendirmek amacıyla öğretmenlerin ve ebeveynlerin doldurduğu “Okul Öncesi Çocuklarda Sosyo-Duygusal Refah ve Dayanıklılık Ölçeği” aracılığıyla toplanan veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin ve öğretmenlerin psikolojik sağlamlık kavramını olumlu bir şey olarak görmektedir. Nitel analiz sonuçları öğretmenlerin yılmazlığın artırılmasına ilişkin görüşlerinin ebeveynlerin görüşleri ile farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu farklılık öğretmenlerin mesleki bakış açısıyla, ebeveynlerin ise özel, ailesel bakış açısıyla açıklanmıştır. Buna ek olarak ebeveynlerin öğretmenlerle kıyaslandığında çocukların dayanıklılığının tüm yönlerini daha pozitif değerlendirdiklerini sonucuna ulaşılmıştır. Nicel verilerin sonuçlarında, çocukların okul ortamında ve aile ortamında algılanan psikolojik sağlamlık düzeyinin aynı olmadığı, ebeveynlerin çocukların psikolojik sağlamlıklarına ilişkin görüşlerinin öğretmenlere göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar bu durumun, çocukların evde ebeveynlerinden ilgi görürken okul ortamında ilgi görmek için daha fazla rekabet etmek zorunda kalmaları ile ilgili olduğunu düşünmektedirler.

Nikolaou vd. (2021), yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlığına olumlu katkı sağlayan koruyucu faktörlere ilişkin

bakış açılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma grubu 150 kadın 6 erkek toplam 156 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler psikolojik sağlamlığın teorik arka planına dayanan bir anketten olmuştur. Koruyucu faktörler; bireysel, aile ve okul faktörleri bağlamında incelenmiştir. Araştırma verilerinin analizi sonucunda bireysel faktörler açısından örneklemdeki öğretmenler; problem çözme yeteneği, özsaygı ve kararlılığın psikolojik sağlamlığının gelişiminde önemli faktörler olarak gördükleri saptanmıştır. Aile faktörleri açısından örneklemdeki öğretmenler; ebeveyn katılımının, ebeveynlerin duygu anlama becerilerinin, aile içi iletişimin ve aile üyelerinin desteğinin okul öncesi dönem çocukların psikolojik sağlamlığının gelişiminde olumlu katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Son olarak okul faktörleri açısından örneklemdeki öğretmenler; öğretmen desteği, okul güvenliği ve akran grubu içindeki olumlu ilişkilerin okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlığını artırabilecek faktörler olduğuna inandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin psikolojik sağlamlığın istikrarlı bir özellik olduğunu ne ölçüde düşündükleri, koruyucu faktörlerin önemine ilişkin algılarını etkilemektedir. Çalışmanın bulgularındaki öğretmenlerin algıları dikkate alınarak gelişimsel olarak uygun müdahalelerin tasarlanmasına, psikolojik sağlamlığı artıran programların oluşturulmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunabileceği önerilmiştir.

Hem yurt içi hem de yurtdışı literatürü incelendiğinde psikolojik sağlamlık ile ilgili çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarından daha çok ergenlik dönemindeki çocuklar ve yetişkinlerle çalışıldığı görülmüştür. Yurt içinde yapılan çalışmalarda özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların psikolojik sağlamlıkları üzerine yapılan çalışmalar oldukça yenidir. Yurt içi çalışmalarında daha çok kesitsel araştırmalar yapılırken, yurt dışı çalışmalarında daha çok boylamsal araştırmalar bulunmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplaması ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Demokratik ve otoriter tutuma sahip okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlık durumlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi modellerinden karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli, deneysel bir çalışma yapılmadığı halde deneysel çalışmalara en yakın bir araştırma modeli olarak görülmektedir (Karasar, 2017). Bu modelde en az iki değişken bulunmaktadır ve bunlardan bağımsız değişkene göre gruplar oluşturularak bağımlı değişkene göre aralarında farklılıklar olup olmadığına bakılmaktadır (Karasar, 2017). Grupların oluşturulmasında deneysel araştırmalarda olduğu gibi rastgele seçim yapma özgürlüğü yoktur. Veriler toplanırken araştırmacı, kullanacağı araçları müdahale etmeden uygulaması gerekmektedir (Büyüköztürk vd., 2008; Karasar, 2017).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Sivas il merkezinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenler ve onların sınıflarında eğitim gören çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubu; araştırma evreninde bulunan 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Sivas İli merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okul öncesi kurumlarında görev yapan öğretmenlerden 118 öğretmenin bulunduğu gruptan kasıtlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesi aşamasında; demokratik ve otoriter öğretmenlerin belirlenmesi amacıyla öğretmenlere Bilgin (1996) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği”

uygulanmıştır. Uygulanan ölçekten elde edilen verilerin analizi sonucunda demokratik ve otoriter tutuma sahip olduğu belirlenen öğretmen grubunda en yüksek puan sıralamasındaki 5 otoriter ve 6 demokratik öğretmen seçilmiştir. Sınıflarında bulunan çocuklar (167 çocuk) çalışma grubuna alınmıştır. Boş vermiş tutuma sahip 2 öğretmen olması ve bu öğretmenlerin sınıf mevcudunun toplam 18 çocuktan oluşması nedeniyle çalışma grubuna alınmamıştır. Çalışma grubunda bulunan çocukların tümü 5 yaşındadır.

Tablo 3.1’ de örneklem grubunda yer alan çocuklarla ilgili demografik özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 3. 1. Çocuklara ait demografik özellikler

	Grup	n	%
Öğretmen tutumu	Otokratik tutum	73	43.7
	Demokratik tutum	94	56.3
Cinsiyet	Kız	85	50.9
	Erkek	82	49.1
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	-	-
	İlkokul mezunu	3	1.8
	Ortaokul mezunu	27	16.2
	Lise mezunu	56	33.5
	Üniversite mezunu	81	48.5
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	-	-
	İlkokul mezunu	1	.6
	Ortaokul mezunu	8	4.8
	Lise mezunu	49	29.3
	Üniversite mezunu	109	65.3

Tablo 3.1’deki sonuçlar incelendiğinde; öğretmen tutumları, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi dağılımlarının dengeli olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 2. *Otokratik ve demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıfllarındaki çocukların demografik özellikleri*

		Otokratik		Demokratik	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	38	52.1	47	50.0
	Erkek	35	47.9	47	50.0
Anne eğitim	İlkokul mezunu	2	2.7	1	1.1
	Ortaokul mezunu	10	13.7	17	18.1
	Lise mezunu	30	41.1	26	27.7
	Üniversite mezunu	31	42.5	50	53.2
Baba eğitim	İlkokul mezunu	1	1.4	-	-
	Ortaokul mezunu	7	9.6	1	1.1
	Lise mezunu	28	38.4	21	22.3
	Üniversite mezunu	37	50.7	72	76.6

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma grubunun oluşturulmasına yönelik veriler “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği”, araştırma problemine yönelik veriler “Çocuğa ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır.

3.3.1. Çocuğa ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda çalışma grubunda bulunan çocukların yaşı, cinsiyeti ve anne babalarının eğitim durumu gibi demografik bilgilere ilişkin maddeler bulunmaktadır.

3.3.2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği

Araştırmada öğretmenlerin öğretmenlik tutumları Bilgin'in 1996 yılında geliştirdiği "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği" kullanılarak belirlenmiştir. Bilgin (1996) bu ölçeği 1951 yılında Leeds tarafından geliştirilen "Öğretmen Tutumları Ölçeği" ve Calls tarafından yeniden adapte edilen "The Minnesota Teacher Attitud Inventory"den (Minnesota Öğretmen Tutum Envanteri) yararlanarak geliştirmiştir (Bilgin, 1996). Geçerlik hesaplamaları sonucunda ölçekte 3 alt boyut belirlenmiştir. Ölçek 16 madde Otokratik Tutum, 19 madde Boş vermiş Tutum, 17 madde Demokratik Tutum olmak üzere toplam 52 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert tipinde geliştirilen bu ölçekte her üç alt boyut için alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Yapılan güvenirlik çalışmaları kapsamında; Cronbach Alpha testindeki değerler otokratik tutum boyutu 0.70, demokratik tutum boyutu için 0.58 ve boş vermiş tutum boyutu için 0.66 olmak üzere testin tamamı için 0.63 bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliği değerleri ise otokratik boyutu için .26, demokratiklik boyutu için .12 ve boş vermiş boyutu için .59 olmak üzere testin tamamı için .52, hesaplanmıştır (Bilgin, 1996).

3.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Araştırmada çocukların psikolojik sağlamlıklarını ölçmek amacıyla, orijinali Mayr ve Ulich tarafından 36-72 aylık çocukların sosyal duygusal iyilik halini hem de psikolojik sağlamlığını ölçebilmek amacıyla 2009 yılında geliştirilen, Türk çocuklarına uyarlaması Özbey (2019) tarafından yapılan "Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği" kullanılmıştır. Mayr ve Ulich tarafından geliştirilen ölçek "Ruh sağlığı (mental health)", "psikolojik sağlamlık (resilience)" ve "okula hazırbulunuşluk (schoolreadiness)" kavramları temel alınarak hazırlanmıştır. Uzun yıllar yapılan deneysel çalışmalar sonucunda Mayr ve Ulich (2009), ölçeğin 6 tane alt ölçekli her alt ölçekte 6 madde olmak üzere toplam 36 maddeden oluşan son haline ulaşılmıştır. Bu alt ölçekler; İletişim Kurma /Sosyal Performans, Öz-Kontrol/Düşüncelilik, Atılganlık, Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma, Görev Yönelimi, Keşfetmekten Hoşlanma şeklinde adlandırılmıştır.

Ölçeğin Türk çocuklarına uyarlaması Özbey tarafından 2019 yılında yapılmıştır. Ölçeğin dil geçerliliği için 6 dil uzmanıyla çalışılarak Türkçe versiyonu ortaya konmuştur. Daha sonra maddeler okul öncesi eğitimi alanında üniversitede çalışan ve her iki dile de hâkim 3

uzman tarafından içerik, dil tutarlılığı ve kapsam geçerliği açısından incelenmiştir. Daha sonra ölçek maddeleri 5 okul öncesi öğretmeni tarafından doldurulup anlaşılabilirliği test edilmiştir. Ölçeğin uygulamaya hazır son hali elde edildikten sonra çalışma grubunu Ankara ili Yenimahalle ve Altındağ ilçelerinde bulunan resmi ve özel okul öncesi kurumlarında eğitim gören 36-72 aylık 342 çocuk için ölçek öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

Ölçek “her zaman”, “genellikle”, “kısmen”, “nadiren” ve “asla” seçenekleri şekilde 5’li Likert tipi geliştirilmiştir. Puanlaması; her zaman=5 puan, genellikle=4 puan, kısmen=3 puan, nadiren=2 puan, asla=1 puan şeklindedir. Her bir alt ölçekten en az 1, en fazla 30 puan alınabilir. Ölçekten toplam puan alınamamakla birlikte her alt ölçek için puanlar hesaplanarak ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ölçek 36-72 ay çocukların kendi öğretmenleri tarafından gözlemlenip doldurulması şeklinde uygulanmaktadır.

Ölçeğin faktör yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin özgün halinde olan altı faktörlük yapısı doğrulanmıştır. Pearson Korelasyon testi yapılarak ölçeğin faktörleri arasındaki korelasyona bakılmış ve faktörler arasında orta ve yüksek düzey anlamlı ilişki saptanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayıları .86 ile .95 arasında; Sperman Brown İki Yarı Test güvenirlik katsayıları .74 ile .94 arasında tespit edilmiştir. Test Tekrar Test güvenirlik katsayıları .94 ile .99 arasında değiştiği saptanan ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu belirtilmiştir (Özbey, 2019).

Bu çalışmada ölçme sonuçlarında; ölçeğin alt boyutlarına ilişkin elde edilen güvenirlik değerleri Tablo 3.3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 3. Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayıları

	Cronbach α
İletişim Kurma / Sosyal Performans	0.924
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	0.910
Atılganlık	0.911
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	0.153
Görev Yönelimi	0.730
Keşfetmekten Hoşlanma	0.928

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın etik ilkelere uygunluğuna ilişkin Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan onay alınmasının ardından araştırma verilerini toplamak amacıyla Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Çalışmanın yürütüleceği okullardaki yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek araştırma konusu ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan görüşmenin ardından öğretmenlerin onam formunu doldurarak çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenlere ölçekler verilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması iki basamaktan oluşmaktadır. İlk olarak “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği” 18 Mart-28 Mart 2024 tarihleri arasında Sivas il merkezinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerine (118 öğretmen) uygulanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek ölçekte bulunan 3 alt boyuta göre demokratik tutuma sahip öğretmenler ve otoriter tutuma sahip öğretmenler belirlenmiştir. Demokratik ve otoriter tutuma sahip olduğu belirlenen öğretmen grubunda en yüksek puan sıralamasındaki 5 otoriter ve 6 demokratik öğretmen seçilmiştir. Sınıflarında bulunan çocuklar (167 çocuk) çalışma grubuna alınmıştır. Boş vermiş tutuma sahip 2 öğretmen olması ve bu öğretmenlerin sınıf mevcudunun toplam 18 çocuktan oluşması nedeniyle çalışma grubuna alınmamıştır.

İkinci basamakta, belirlenen öğretmenlere “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nin doldurulmasında dikkat edilecek hususlara yönelik bilgi verilmiştir. Çocuklarla ilgili bilgiler barındıran bu ölçek için ebeveynlerden veli onam formu aracılığıyla izin alınmıştır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” öğretmen formu öğretmenlere uygulanmıştır. 22 Nisan-3 Mayıs 2024 tarihleri arasında bu ölçeğin veri toplama süreci tamamlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilere tek yönlü uç değer taraması yapılmış, kesme noktası olarak ± 3 belirlenmiştir (Raykov ve Marcoulides, 2008). Bu aralık dışında kalan 7 veri analiz dışı bırakılarak analizler 167 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin normalliği çarpıklık-basıklık katsayıları ile kontrol

edilmiştir. Çarpıklık-basıklık katsayıları için ± 1 aralığı kesme noktası olarak kabul edilmiştir. Tüm veriler karşılaştırma gruplarına göre normal dağılım gösterdiği için verilen parametrik yöntemlerle veriler analiz edilmiştir. Gruplar arası farklılıklar bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde; “Çocuğa ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”nden elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sunulmuştur.

Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarına ait betimsel sonuçlar Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 1. *Çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarına ait betimsel sonuçlar*

	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	S	Çarpıklık	Basıklık
İletişim Kurma / Sosyal Performans	167	10.00	30.00	23.44	5.21	-0.647	-0.312
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	167	12.00	30.00	24.87	4.32	-0.631	-0.290
Atılganlık	167	11.00	30.00	23.14	4.82	-0.502	-0.436
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	167	10.00	24.00	19.01	2.67	-0.749	0.181
Görev Yönelimi	167	11.00	30.00	22.17	3.88	-0.455	-0.132
Keşfetmekten Hoşlanma	167	9.00	30.00	23.87	4.89	-0.638	-0.304

Çocukların aldıkları puanlar değerlendirildiğinde İletişim Kurma / Sosyal Performans puanlarında ortalamanın 23.44 ± 5.21 , Öz-Kontrol/ Düşüncelilik ortalamalarının 24.87 ± 4.32 , Atılganlık puan ortalamalarının 23.14 ± 4.82 olduğu belirlenmiştir. Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma puanlarında ortalamanın 19.01 ± 2.67 , Görev Yönelimi ortalamalarının 22.17 ± 3.88 , Keşfetmekten Hoşlanma puan ortalamalarının 23.87 ± 4.89 olduğu belirlenmiştir Puanlara ait basıklık çarpıklık katsayıları incelendiğinde ise söz konusu katsayıların ± 1 Aralığında olduğu ve verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocuklar ile otoriter tutuma sahip olan öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık puanlarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 2. Öğretmen tutumlarına göre çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlık puanlarına ilişkin t-testi sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p	Cohen d
İletişim Kurma / Sosyal Performans	Demokratik	94	24.39	4.44	165	-2.708	0.007*	0.42
	Otokratik	73	22.23	5.87				
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	Demokratik	94	26.49	3.44	165	-6.040	0.000*	0.93
	Otokratik	73	22.79	4.47				
Atılganlık	Demokratik	94	24.17	4.49	165	-3.204	0.002*	0.50
	Otokratik	73	21.82	4.96				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Demokratik	94	19.36	2.40	165	-1.934	0.055	-
	Otokratik	73	18.56	2.94				
Görev Yönelimi	Demokratik	94	22.61	3.48	165	-1.644	0.102	-
	Otokratik	73	21.62	4.30				
Keşfetmekten Hoşlanma	Demokratik	94	25.05	4.14	165	-3.660	0.000*	0.56
	Otokratik	73	22.36	5.38				

*p<0.05

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre çocukların İletişim Kurma / Sosyal Performans puanları öğretmen tutumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(165)}=-2.708$, $p=0.007$). Demokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarının ($\bar{X}=24.39$) otokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=22.23$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü için Cohen d değeri hesaplanmış, elde edilen bu sonuç küçük etki olarak belirlenmiştir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre çocukların Öz-Kontrol/ Düşüncelilik puanları öğretmen tutumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(165)}=-6.040$, $p=0.000$). Demokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarının ($\bar{X}=26.49$) otokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=22.79$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü için Cohen d değeri hesaplanmış, elde edilen bu sonuç geniş etki olarak belirlenmiştir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre çocukların Atılganlık puanları öğretmen tutumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(165)}=-3.204$, $p=0.002$). Demokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarının ($\bar{X}=24.17$) otokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=21.82$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü için Cohen d değeri hesaplanmış, elde edilen bu sonuç orta etki olarak belirlenmiştir.

Bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre çocukların Keşfetmekten Hoşlanma puanları öğretmen tutumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(165)}=-3.660$, $p=0.000$). Demokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarının ($\bar{X}=25.05$) otokratik tutuma sahip öğretmenin sınıfında olan çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=22.36$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Etki büyüklüğü için Cohen d değeri hesaplanmış, elde edilen bu sonuç orta etki olarak belirlenmiştir.

Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ($t_{(165)}=-1.934$, $p=0.055$) ve Görev Yönelimi puanları ($t_{(165)}=-1.644$, $p=0.102$) ise öğretmen tutumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4. 3. Demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p	Cohen d
İletişim Kurma / Sosyal Performans	Kız	47	24.83	4.45	92	0.953	0.343	-
	Erkek	47	23.96	4.42				
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	Kız	47	27.17	3.04	92	0.334	0.054	-
	Erkek	47	25.81	3.70				
Atılganlık	Kız	47	24.66	4.28	92	0.842	0.293	-
	Erkek	47	23.68	4.67				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Kız	47	19.00	2.65	92	0.083	0.145	-
	Erkek	47	19.72	2.09				
Görev Yönelimi	Kız	47	23.04	3.27	92	0.563	0.227	-
	Erkek	47	22.17	3.67				
Keşfetmekten Hoşlanma	Kız	47	25.49	3.87	92	0.932	0.310	-
	Erkek	47	24.62	4.40				

*p<0.05

Elde edilen sonuçlarına göre demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların İletişim Kurma /Sosyal Performans puanlarının ($t_{(92)}=0.953$, $p=0.343$), Öz-Kontrol/ Düşüncelilik puanlarının ($t_{(92)}=0.334$, $p=0.054$), Atılganlık puanlarının ($t_{(92)}=0.842$, $p=0.293$) cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yine aynı şekilde Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ($t_{(92)}=0.083$, $p=0.145$), Görev Yönelimi puanları ($t_{(92)}=0.563$, $p=0.227$) ve Keşfetmekten Hoşlanma ($t_{(92)}=0.932$, $p=0.310$) puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Otokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere bağımsız gruplar için t-testi yapılmış, elde edilen sonuçlar Tablo 4.4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. 4. Otokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyete göre t-testi sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p	Cohen d
İletişim Kurma / Sosyal Performans	Kız	38	23.05	5.38	71	1.247	0.216	-
	Erkek	35	21.34	6.33				
Öz-Kontrol/ Düşüncelilik	Kız	38	23.76	4.14	71	1.966	0.053	-
	Erkek	35	21.74	4.64				
Atılganlık	Kız	38	22.24	4.83	71	0.743	0.460	-
	Erkek	35	21.37	5.12				
Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma	Kız	38	18.89	2.52	71	1.007	0.317	-
	Erkek	35	18.20	3.34				
Görev Yönelimi	Kız	38	22.55	4.05	71	1.977	0.052	-
	Erkek	35	20.60	4.39				
Keşfetmekten Hoşlanma	Kız	38	22.76	5.02	71	0.671	0.505	-
	Erkek	35	21.91	5.79				

*p<0.05

Elde edilen sonuçlarına göre Otokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların İletişim Kurma / Sosyal Performans puanlarının ($t_{(71)}=1.247$, $p=0.216$), Öz-Kontrol/ Düşüncelilik puanlarının ($t_{(71)}=1.966$, $p=0.053$), Atılganlık puanlarının ($t_{(71)}=0.743$, $p=0.460$) cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ($t_{(71)}=1.007$, $p=0.317$), Görev Yönelimi puanları ($t_{(71)}=1.977$, $p=0.052$) ve Keşfetmekten

Hoşlanma ($t_{(71)}=0.671$, $p=0.505$) puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın bulguları ve bu bulguların literatürde yer alan ilgili araştırma bulguları ışığında tartışılmasına yer verilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına dayanarak öneriler sunulmuştur.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, demokratik ve otoriter tutuma sahip okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında bulunan çocukların psikolojik sağlık durumlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda çocukların “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği”nden aldıkları puan ortalamaları alt ölçeklerde 19,01 ve 24.87 arasında olduğu saptanmıştır. Her bir alt ölçekten en fazla 30 puan alındığı için elde edilen ortalamalardan çocukların psikolojik sağlık durumlarının orta değerinde olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin doldurdıkları “Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği” sonuçlarına göre ölçeğin alt boyutlarında bulunan İletişim Kurma /Sosyal Performans, Öz-Kontrol/Düşüncelilik, Atılganlık ve Keşfetmekten Hoşlanma alt boyutlarında öğretmen tutumlarına göre demokratik öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. Ancak Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ve Görev Yönelimi alt boyutunda öğretmen tutumuna göre anlamlı farklılık görülmemiştir.

Literatürde araştırmanın bu sonucu ile tamamen benzer bir araştırmaya rastlanmamış olsa da, bu sonucu açıklamaya ışık tutan çalışmalar bulunmaktadır.

Erdem (2017), çalışmasında çocukların psikolojik sağlamlığının artması ile okul koruyucu faktörü arasında pozitif ilişki saptanmıştır. Literatürde buna örnek başka çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; Condly (2006), yaptığı çalışmada okuldaki koruyucu faktörlerin çocukların psikolojik sağlamlığını arttırmak için önemli olduğunu vurgulamıştır. Nikolaou vd. (2021), okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlığına

olumlu katkı sağlayan koruyucu faktörlere ilişkin bakış açılarını incelemeyi amaçladıkları çalışmada, bu çalışmayı destekleyen bir sonuç elde etmişlerdir. Öğretmenler, okul öncesi çocukların psikolojik sağlamlığını artırabilecek okul koruyucu faktörleri arasında öğretmen tutumlarını belirtmişlerdir. Tekin Çatal (2021), 4-7 yaş çocukların ebeveyn tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı çalışmasında demokratik tutum ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit etmiştir. Çocukların İletişim kurma/sosyal performans, öz-kontrol/düşüncelilik, atılganlık, duygusal istikrar/stresle başa çıkma, görev yönelimi, keşfetmekten hoşlanma düzeylerinin ebeveynlerin demokratik tutumlarına bağlı olarak yükseldiği, otoriter tutuma bağlı olarak da azaldığı saptanmıştır. Miljević-Riđički, Plantak ve Bouillet'in (2017) Hırvatistanda yaptıkları araştırmalarında, ebeveynlerin çocukların psikolojik sağlamlıklarına ilişkin görüşlerinin öğretmenlere göre daha olumlu olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar bu durumun, çocukların evde ebeveynlerinden ilgi görürken okul ortamında ilgi görmek için daha fazla rekabet etmek zorunda kalmaları ile ilgili olduğunu düşünmektedirler. Literatürde yer alan araştırmaların bulguları doğrultusunda, bu araştırmanın bulgularına yönelik öğretmenlerin çocuklara güven verici ve onları kabullenici yaklaşımlarının, çocukları yöneten ve biçimlendiren birey olmaktan öte çocukların keşfetme ve gelişme yolculuğuna ortak olan rehberlik anlayışının, okulların var olma nedeni olan “iyi oluş” hedefine daha çok yaklaştırdığı söylenebilir. Öğretmenin güven verici tutumundan cesaret alan çocuklar keşfetmeye, başkalarıyla iletişime daha fazla istekli olabilir. Kabul gördüğü, güvende hissettiği ortamlarda duygu düşüncelerini daha rahat ifade ederek haklarını savunabilirler. Korktuğu ortamlarda atılgan olamazlar. Öğretmenleri tarafından doğru olanı yapıp yapmadığı konusunda değerlendirilmek yerine, eylemlerinin değerlendirmesini yapma şansı bulan çocuklar öz kontrollerini geliştirme şansını da buluyor olabilirler.

Araştırmada Duygusal İstikrar/Stresle Başa Çıkma ve görev yönelimi alt boyutunda demokratik ve otoriter öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocuklar arasında fark bulunamaması ise bu boyutların daha uzun süreli etkileşimlerle geliştiğini düşündürmektedir.

Atan'ın (2020) yaptığı çalışmada 5-6 yaş çocukların psikolojik iyi oluş düzeyinde öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Öğretmenin sorumluluk sahibi, planlı, başarılı olması özellikleriyle nitelendirilen özdenetim kişilik tipine sahip olmasının sınıflarındaki çocukların psikolojik sağlamlığını en çok yordadığı ve psikolojik iyi oluş halinin arttığı saptanmıştır. İkinci en çok yordayan kişilik tipi de deneyime açıklık olarak belirtilmiştir. Araştırmacılar bu öğretmenlerin hayal güçleri ve

yaratıcılıkları yüksek olduğundan dolayı çocuklara yeni ortam ve fırsatlar sundukları, duyarlı ve entellektüel nitelikleri sayesinde çocukların ihtiyaçlarına uygun destek sunarak psikolojik iyi oluş düzeylerini de arttırdığını düşünmektedirler. Bir diğer incelenen öğretmende nevroitiklik kişilik tipi ile ilişkisine bakıldığında ise nevroitiklik eğilimi arttıkça çocuklarda psikolojik sağlamlık ve psikolojik iyi oluşu halinin azaldığı görülmüştür. Öğretmenlerin duygusal dengesizlik yaşaması, kolay öfkelenme gibi olumsuz özellikleri çocukların psikolojik sağlamlığı üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları doğrultusunda öğretmenler üzerinde yapılan birçok araştırmada da belirtildiği gibi olumlu kişilik özellikleri çocukları olumlu etkilerken, olumsuz kişilik özellikleri de olumsuz etkilemektedir (Sakin,2007).

Araştırma sonucunda demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık olmadığı görülmüştür. Otoriter tutuma sahip öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların da sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıkları puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Bir diğer ifadeyle demokratik ya da otoriter tutuma sahip öğretmen olması fark etmeksizin kız veya erkek çocuklarının psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Balaban (2020), yaptığı çalışma sonucunda da okul öncesi dönem çocukların yılmazlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Howell, Graham Bermann, Czyz ve Lilly (2010), okul öncesi yaşta aile içi şiddete maruz kalan 56 çocuğun psikolojik sağlamlık düzeylerinin nedenlerini araştırmışlardır. Cinsiyet değişkenine göre çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinde farklılaşma olmadığı görülmüştür. Psikolojik sağlamlık sonuçlarındaki farklılıkların çocuğun cinsiyetinden ziyade başka faktörlerle açıklanabileceğini gösterebilir. Cinsiyetin psikolojik sağlamlığın öngörücüsü olamayacağı fikri başka çalışmaların bulgularıyla da uyumludur. Literatürde yapılan başka çalışmalarda da okul öncesi dönem ya da daha büyük yaşlardaki çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinde cinsiyete değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır (Ateşpolat,2022; Gürkan, 2014; Kurtoğlu, 2019). Literatürde bu araştırma bulgularından farklı sonuçlar veren çalışmalar da bulunmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının çocukların cinsiyetine göre incelendiği çalışmalarda kız çocukların lehine sonuçlar saptanmıştır (Balaban Dagal ve Bayındır, 2018; Erdem, 2017; Gün ve Gültekin Akduman, 2022; Mayr ve Ulich, 2009; Özdemir,2021; Özkan Yıldız, 2023; Tok, 2020; Uslu, 2009).

5.2 Öneriler

5.2.1 Araştırmacılar için öneriler

Bu araştırma, Sivas ili merkezinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ve onların sınıfında eğitim gören 5 yaş çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Daha geniş örneklem grubuyla farklı şehirlerde yapılacak araştırmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yurtdışı literatüründe konuyla ilgili boylamsal çalışmaların var olduğu görülmüştür. Ancak ülkemizde konuyla ilgili boylamsal çalışma bulunmamaktadır. Böyle bir çalışma yapılması Türkiye’de bu alana katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada öğretmen tutumları öğretmenler tarafından doldurulan ölçek kullanılarak belirlenmiştir. Çocukların öğretmenleri ile etkileşimlerinin gözlemlenmesi yoluyla öğretmen tutumlarının sınıflandırıldığı karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.

Öğretmen/çocuk/ebeveyn görüşlerinin yer aldığı nitel araştırma verileri ile nicel verilerin açıklandığı karma araştırma yöntemi ile araştırmalar yapılabilir.

5.2.2. Eğitim politikalarına yönelik öneriler

Öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında demokratik öğretmen tutumlarını kazandırmaya yönelik etkili çalışmalar yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

MEB Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan, Okul öncesi dönemde psikolojik sağlamlığın inşa edilmesinde etkili olan destekleyici ve koruyucu faktörler içinde okul ve öğretmenlerin görevlerine ilişkin ilkelere uyulup uyulmadığının denetiminin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, B. Ş., & Önder, A. (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-30.
- Ateşpolat, Y. (2022). *Pandemi sürecinin okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranış ile psikolojik dayanıklılık özelliklerine yansımalarının öğretmen ve ebeveyn gözüyle değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Bal, H. (1991). *John Dewey'in eğitim felsefesi*. Kor Yayıncılık.
- Bakır, K. (2014). *Demokratik eğitim: John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine*. Pegem Akademi.
- Balaban-Dağal, A., & Bayındır, D. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının ego sağlık düzeylerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 132-150. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182169>
- Balat, G. U., Bilgin, H., & Ünsal, F. Ö. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ve sınıf yönetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 114-126.
- Barankin, T., & Khanlou, N. (2007). *Growing up resilient*.
- Bedge, Z., & Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232.
- Bilgin, H. (1996). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarının incelenmesi* (Doctoral dissertation). Marmara Üniversitesi.
- Brooks, J. E. (2006). Strengthening resilience in children and youths: Maximizing opportunities through the schools. *Children & Schools*, 28(2), 69–76. <https://doi.org/10.1093/cs/28.2.69>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Condly, S. J. (2006). Resilience in children, a review of literature with implications for education. *Urban Education*, 41, 211-236.
- Cömert, S., & Özbey, S. (2021). Türk müziği destekli psikolojik sağlık programı: Okul öncesi dönemindeki çocukların psikolojik sağlık düzeyleri üzerine etkisi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 366-393.

- Çevik, E. E. (2022). *Okul öncesi dönem çocuklarda duygu düzenleme becerisi ve yılmazlık arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çinko, S. B. B. (2009). *Okul öncesi öğretmenlerinin denetim odağı türleri ve denetim odaklarının öğretmenlik tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çullu, M. S., & Samancı, O. (2016). Çocuk eğitiminde demokrasi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 79-84.
- Daniels-Simmonds, L. (2009). *Early childhood professionals' beliefs and practices regarding the rights of young children to express views and to be heard* (Yayınlanmamış doktora tezi). Graduate School of the Texas Woman's University.
- Dereli, H. (2013). *Reggio Emilia temelli dokümantasyon eğitiminin okul öncesi öğretmenlerinin demokratik tutum ve çocuk-merkezli uygulamaları üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dewey, J., & Başman, H. A. (2008). *Okul ve toplum*. Pegem Akademi.
- Dinç, B. (2002). *Okulöncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğunun sosyal gelişimine etkileri konusunda öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Erata, F., & Özbey, S. (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal*, 5(9), 125–151. <https://doi.org/10.46872/pj.171>
- Erata, F. (2023). *Aistear eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının benlik algısı ve iyi oluş düzeyleri ile öğretmen-çocuk ilişkisi üzerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=810809>
- Erbay, F., & Ömeroğlu, E. (2012). Okul öncesi öğretmenlerin demokratik tutumlarının drama uygulama yeterlilikleri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 171-188.
- Erdem, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136.
- Goldstein, S., & Brooks, R. B. (Eds.). (2005). *Handbook of resilience in children*. Kluwer Academic/Plenum Publishers. <https://doi.org/10.1007/b107978>

- Gömleksiz, M. N., & Çetintaş, S. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 1-14.
- Gün, R. Ş., & Gültekin Akduman, G. (2022). Okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının akran zorbalığı davranışları ile ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 107-123. <https://doi.org/10.37217/tebd.1019516>
- Gülay Ogelman, H., & Kahveci, D. (2023). Küçük çocukların sosyal becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Sustainable Education Studies*, 4(2), 75-90.
- Gülay Ogelman, H., & Önder, A. (Eds.). (2020). *Psikolojik dayanıklılığın tanımı ve önemi*. In A. Önder & H. Gülay Ogelman (Eds.), *Çocuk ve psikolojik dayanıklılık* (pp. 10-80). Nobel Yayıncılık.
- Gürkan, U. (2006). Resiliency Scale (RS): Scale development, reliability and validity study. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 39(2), 45-74. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000140
- Gürkan, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Education Sciences*, 9(1), 19-35. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.1.1838>
- Gürkan, T. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile benlik kavramları arasındaki ilişki*. Sevinç Matbaası.
- Gürsoy, R. C. (2009). *Okul öncesi öğretmenlerinin benlik saygılarının öğretmenlik tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi).
- Hall, J., Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2009). The role of pre-school quality in promoting resilience in the cognitive development of young children. *Oxford Review of Education*, 35(3), 331-352. <https://doi.org/10.1080/03054980902934680>
- Härkönen, U. (2001). *The Bronfenbrenner ecological systems theory of human development*.
- Henderson, N., & Milstein, M. M. (1996). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Corwin Press.
- Howell, K. H., Graham-Bermann, S. A., Czyz, E., & Lilly, M. (2010). Assessing resilience in preschool children exposed to intimate partner violence. *Violence and Victims*, 25(2), 150-164. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.2.150>
- Huang, X., Lee, J. C. K., & Yang, X. (2019). What really counts? Investigating the effects of creative role identity and self-efficacy on teachers' attitudes towards the implementation

- of teaching for creativity. *Teaching and Teacher Education*, 84, 57-65.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.04.017>
- Işık, Ş., Kararımak, Ö., Aydoğan, D., Üzbe Atalay, N., Mutlu Çaykuş, T., Demir, Ö. O., & Yaşar, S. M. (2021). *Psikolojik sağlamlık: Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler için* (M. Açar & E. Aydın, Eds.). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
<https://orgm.meb.gov.tr/>
- Jeon, L., Buettner, C. K., & Grant, A. A. (2018). Early childhood teachers' psychological well-being: Exploring potential predictors of depression, stress, and emotional exhaustion. *Early Education and Development*, 29(1), 53-69.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1341806>
- Kadioğlu Ateş, H., & Mazı, M. G. (2016). Kitap özeti: Demokratik eğitim John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine. *Eurasian Education & Literature Journal = Avrasya Eğitim ve Literatür Dergisi*. <https://doi.org/10.17853/eurasianeducationliterature>
- Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar, D., & Bekman, S. (1988). *Comprehensive preschool education project* (Manuscript report/IDRC; 209e).
- Kandır, A., & Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Kapusuzoğlu, Ş. (2006). Okul öncesi sınıf yönetimi uygulamalarıyla aile tutumunun çocuğun gelişim özelliklerine etkisinin değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(13), 48-60. <https://doi.org/10.11616/AbantSbe.172>
- Karahan, E. (2003). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi).
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(26), 129-142.
<https://doi.org/10.17066/pdrd.22262>
- Kararımak, Ö., & Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30, 30-43. <https://doi.org/10.17066/pdrd.27868>
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karoğlu, H., & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254. <https://doi.org/10.21831/maeuefd.336865>

- Kepenekçi, K. Y. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 44-53.
- Kızıлтаş, E., Halmatov, M., & Sarıçam, H. (2012). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 173-189. <https://doi.org/10.21831/maeuefd.25663>
- Kurt, Ş. H., & Aslan, D. (2020). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *KADEM Journal of Women's Studies*, 6(2), 85-104. <https://doi.org/10.29228/kademjournal.356943>
- Kurtoğlu, S. S. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek, benlik saygısı ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ufuk Üniversitesi).
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim programları ve öğretim, öğretim ilke ve yöntemleri* (8. basım). Gazi Kitabevi.
- Küçükahmet, L. (1976). *Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinin tutumları (Program geliştirme açısından bir yorum)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No. 55. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Mayr, T., & Ulich, M. (2009). Social-emotional well-being and resilience of children in early childhood settings—PERIK: An empirically based observation scale for practitioners. *Early Years*, 29(1), 45-57. <https://doi.org/10.1080/09575140802618932>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Miljevic-Ridicki, R., Plantak, K., & Bouillet, D. (2017). Resilience in preschool children: The perspectives of teachers, parents, and children. *International Journal of Emotional Education*, 9(2), 31-43.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). *Okul öncesi eğitim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Newman, T., & Blackburn, S. (2002). Çocukların ve gençlerin hayatlarındaki geçişler: Dayanıklılık faktörleri. *Interchange*, 78, 15-24.
- Nikolaou, E., Papavasileiou, V., Andreadakis, N., Xanthis, A., Xanthacou, Y., & Kaila, M. (2021). Promoting psychological resilience: Preschool teachers' perspectives. *IJASOS - International E-journal of Advances in Social Sciences*, 7(19), 111-119. <https://doi.org/10.18769/ijasos.960334>

- Nolan, A., Taket, A., & Stagnitti, K. (2014). Supporting resilience in early years classrooms: The role of the teacher. *Teachers and Teaching*, 20(5), 595-608. <https://doi.org/10.1080/13540602.2014.934380>
- Ogelman, H. G., & Özyürek, A. (2020). Koruyucu ve biyolojik aileye sahip okul öncesi çocukların ego sağlamlıklarının karşılaştırılması. *Current Research in Social Sciences*, 6(2), 161-169. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3704876>
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları, A.Ü. Basımevi.
- Oğuzkan, F. (1983). *Orta dereceli okul öğretmenlerinin yetiştirilmesi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Oğuzkan, A. F. (1985). *Orta dereceli okullarda öğretim*. MEB Yayınları.
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Özkan Yıldız, F. (2023). *Covid-19 pandemisinde 48-72 ay çocukların ebeveynleri ile ilişkileri ve yılmazlık özelliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özbey, S. (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(17), 756-786. <https://doi.org/10.26466/opus.553380>
- Özdemir, M. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarında iyi oluşun yordayıcıları olarak anne ebeveynlik tutumları ve kaygı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Özyürek, A., & Begde, Z. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232. <https://doi.org/10.17498/amasef.263655>
- Özyürek, A., & Erbay, F. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 31-48. <https://doi.org/10.18074/cku-sbed.268769>
- Phillips, S. P., Jiang, M., Lakkadghatwala, R., & Wang, S. (2019). Assessing wellness in the well-child check: What about social and emotional development. *Canadian Family Physician*, 65(3), 113-120.
- Raykov, T., & Marcoulides, G. A. (2008). *An introduction to applied multivariate analysis* (1st ed.). Taylor & Francis Group.

- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x>
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 1-12. <https://doi.org/10.1196/annals.1376.001>
- Safalı, S. (2021). *Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan beş yaş çocuklarının yılmazlık düzeyleri, problem çözme becerileri ve annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Saki, H. (2020). Montessori felsefesi ile eğitim alan 24-72 ay arası çocukların psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 1(1), 15-33. <https://doi.org/10.51191/ikuihsd.2020.01.03>
- Sakin, A. (2007). *Okul öncesi öğretmenlerin mesleki etik davranışlar hakkındaki görüşleri ile ahlaki yargı düzeyleri ve öğretmenlik tutumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye).
- Schappe, J. F. (2005). Early childhood assessment: A correlational study of the relationships among student performance, student feelings, and teacher perceptions. *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 187-193. <https://doi.org/10.1007/s10643-005-0017-7>
- Seals, G. (2006). Mechanisms of student participation: Theoretical description of a Freiren ideal. *Educational Studies*, 39(3), 283-295. <https://doi.org/10.1080/03055690600701031>
- Sözer, E. (1989). *Türk üniversitelerinde öğretmen yetiştirme sistemlerinin öğretmenlik davranışlarını kazandırma yönünden etkililiği* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahin-Sak, İ. T., Sak, R., & Tuncer, N. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(2), 819-841. <https://doi.org/10.30831/akukeg.493391>
- Şen, R., & Köse, A. (2024). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin psikolojik sağlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(21), 80-101. <https://doi.org/10.33724/inonusbed.1220593>
- Taçman, M. (2006). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 1(1), 30-46. <https://doi.org/10.18844/cjes.v1i1.2047>
- Tanrıverdi, H. D. (2008). *Anasınıfı öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumlarıyla anasınıfı eğitim programında öngörülen hedeflere ulaşılma derecesi arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(33), 283-298.
- Tekerci, H. (2008). *Farklı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin mesleki doyumlarının ve tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekışık, H. H. (2006). Öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirme. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(329), 1-8.
- Tekin Çatal, M. (2021). 4-7 yaş çocukların ebeveyn tutumları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki. *Journal of International Social Research*, 14(77), 231-245. <https://doi.org/10.17719/jisr.2021.4171>
- Terzi, Ş. (2006). Kendini toparlama gücü ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-86.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi.
- Thomsen, K. (2002). *Building resilient students: Integrating resiliency into what you already know and do*. Corwin Press.
- Tok, Y. (2020). *Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların yılmazlık düzeyleri ile matematik ve bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Türkoğlu, S., & Şahin, S. (2021). Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları. *Turkish Studies - Educational Sciences*, 16(5), 2455-2472. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.47978>
- UNICEF. (2021). *Çocuk haklarına dair sözleşme*. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocukhaklar%C4%B1nadairs%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Wu, M. Y., Alexander, M. A., Frydenberg, E., & Deans, J. (2020). Early childhood social-emotional learning based on the Cope-Resilience program: Impact of teacher experience. *Issues in Educational Research*, 30(2), 782-807. <http://www.iier.org.au/iier30/wu.pdf>
- Uslu, Ş. S. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların yılmazlıkları ile sosyal değerleri kazanımları ve ailelerin yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Uyanık Balat, G., Bilgin, H., & Ünsal, Ö. F. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik tutumları ve sınıf yönetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 114-126
- Wang, L. H. (2004). *Kindergarten teachers' attitudes toward multicultural education in Taiwan* (Doctoral dissertation). The Pennsylvania State University.
- Werner, E. E. (1997). Vulnerable but invincible: High-risk children from birth to adulthood. *Acta Paediatrica*, 86(S422), 103-105. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.1997.tb18352.x>
- Wright, M. O. D., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2012). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 15-37). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3661-4_2
- Yaşar Ekici, F. (2014). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(8), 1497-1507. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7194>
- Yetiştirme, Ö., & Genel Müdürlüğü, G. G. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. MEB.
- Zhang, J., Wu, Y., Qu, G., Wang, L., Wu, W., Tang, X., Liu, H., Chen, X., Zhao, T., Xuan, K., & Sun, Y. (2020). The relationship between psychological resilience and emotion regulation among preschool left-behind children in rural China. *Psychology, Health & Medicine*. <https://doi.org/10.1080/13548506.2020.1849748>

EKLER

Ek-1 MEB Uygulama İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.03.2024-887573

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-36380087-302.08.01-887573
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı/Gonca
AKSOY ERDOĞAN

29.03.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Dr.Öğr.Üyesi Hale KOÇER danışmanlığındaki 202154018008 numaralı öğrencisi Gonca AKSOY ERDOĞAN'ın, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile Sınıflarındaki Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışması kapsamında Sivas ili genelinde bulunan anaokulu ve anasınıflarında uygulama yapma isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU
Müdür

Dağıtım:
Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanlığına
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hale KOÇER

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSA1M24CR2 Pin Kodu :03542 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5543&eD=BSA1M24CR2&eS=887573>
Akdeniz Üniversitesi Enstitüler Binası A Blok 3. Kat ANTALYA
Telefon No:0 242 227 00 85 Faks No:0 242 226 19 30
e-Posta:ebe@akdeniz.edu.tr Elektronik Ağ:http://ebe.akdeniz.edu.tr
Kep Adresi:akdenizuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Cansu YAVUZ
Unvan: Büro Personeli

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır..

Ek-2 Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.02.2024-849535

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 07.02.2024
TOPLANTI SAYISI : 03
KARAR SAYISI : 59

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü **Dr. Öğr. Üyesi Hale KOÇER**'in danışmanlığını, **Gonca AKSOY ERDOĞAN**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile Sınıflarındaki Çocukların Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurusu ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT
(görevli)

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ
(izinli)

Üye
Prof.
Ceren HEPYÜCEL

Ek-3 Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği İzni

Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçek İzni

Gelen Kutusu

Gonca Aksoy 10.12.2023

Sayın Saide hocam, Adım Gonca Aksoy
Erdoğan. Akdeniz Üniversitesi Okul Öncesi

Saide Özbey 11.12.2023

Alıcılar: ben ^

Gönderen

Alıcı

Tarih 11 Ara 2023 20:40

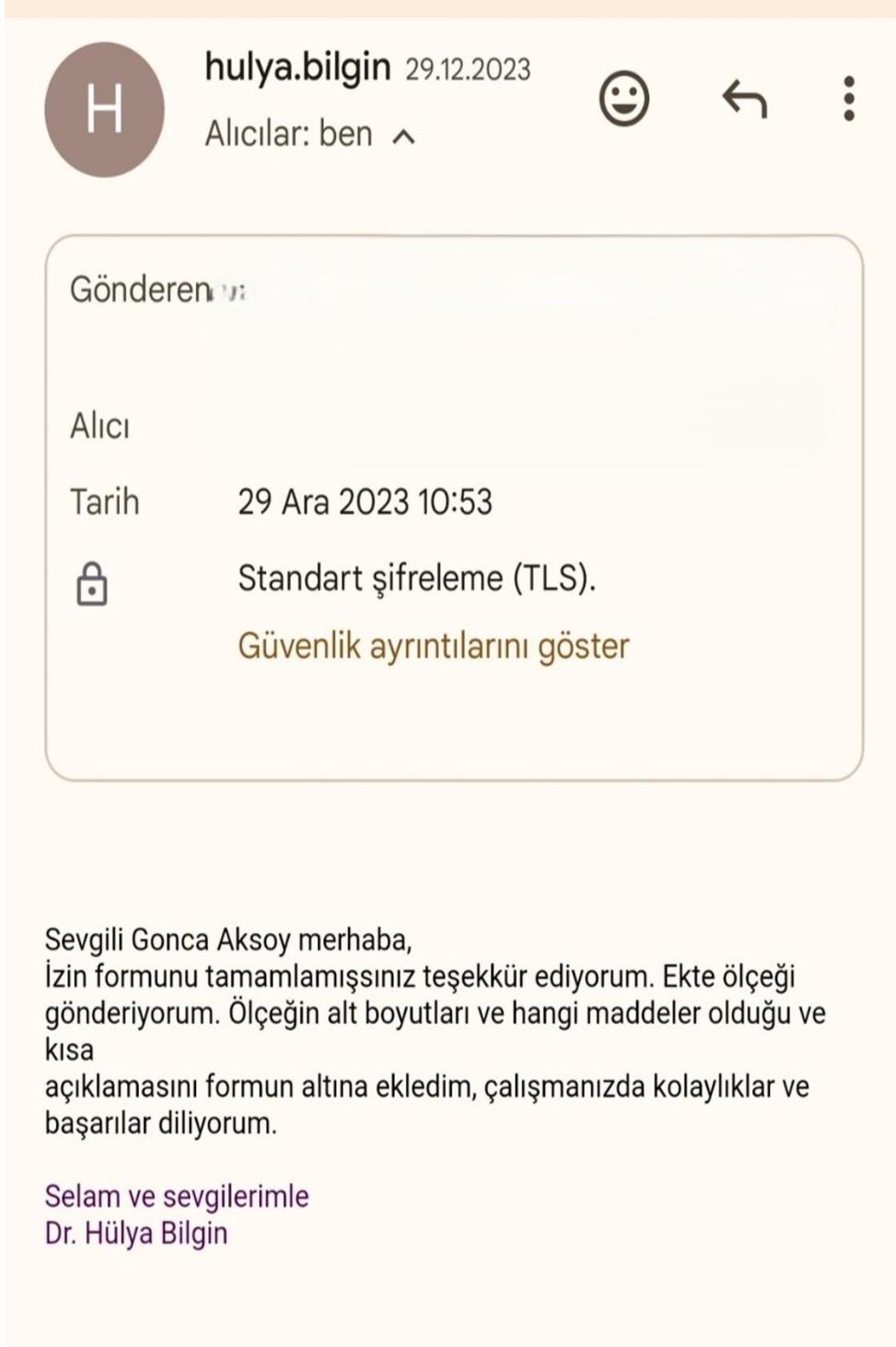
Standart şifreleme (TLS).

[Güvenlik ayrıntılarını göster](#)

Gonca merhaba

Kullanım için karar verdiğinizde konuyu bildirirsen sevinirim. Çok fazla çalışma yapılıyor binişiklik olmasın. Hale hocama saygı ve selamlarımı ilet lütfen. Kolaylıklar dilerim.

Ek-4 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları Ölçeği İzni

Ek-5 Çocuk ve Aileye İlişkin Kişisel Bilgi Formu

Çocuğun adı ve soyadı:

Yaş:

Cinsiyet:

- 3 Kız
- 4 Erkek

Çocuğa ne kadar süredir öğretmenlik yapıyorsunuz?

- 6 aydan az
- 6-9 ay
- 9 aydan fazla

Anne	Baba
Eğitim durumu: 2 Okuryazar değil 3 İlkokul mezunu 4 Ortaokul mezunu 5 Lise mezunu 6 Üniversite mezunu	Eğitim durumu: 3 Okuryazar değil 4 İlkokul mezunu 5 Ortaokul mezunu 6 Lise mezunu 7 Üniversite mezunu
Mesleği: 3 Ev hanımı 4 Memur 5 İşçi 6 Serbest meslek 7 Emekli	Mesleği: 3 Ev hanımı 4 Memur 5 İşçi 6 Serbest meslek 7 Emekli

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Gonca AKSOY ERDOĞAN

Doğum Yeri ve Tarihi

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: 2016-2020 Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: 2021-2024 Akdeniz Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar

İletişim

E-Posta Adresi

İNTİHAL RAPORU

gonca yl.docx

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 17	% 13	% 6
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	9lib.net İnternet Kaynağı	% 1
4	Şişlioğlu, Meltem. "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları İle Eğitim Ortamlarında Çocuk Katılım Hakkına Yer Verme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 Yayın	% 1
5	2897165e-c748-4c28-9f4f-10b1a99c295a.filesusr.com İnternet Kaynağı	% 1
6	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
7	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	% 1